

EL CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ
I DE LA INDÚSTRIA ENTRE 1903 I 1923

MANUEL LLADONOSA I VALL-LLEBRERA

Tesi doctoral dirigida pel doctor
Josep Termes i Ardévol

Josep Termes

- (733) "Ara, amb la campanya actual -afexeix el mateix butlletí, citat a la nota anterior-, aconseguirem per als nostres companys el re pòs a què tenen dret el diumenge, per a dedicar-lo a sanejar son cos i son esperit. Més endavant, fent reglamentar el seu treball, acabarem amb aquest esclavatge a què és sotmès, que ni temps li lleu per a emplear-lo en el seu millorament, malgrat les ànsies de perfecció que ell sent."
- (734) "Acció" de juny de 1917, p. 15. "Entenem que no és hora de fer-ho -afegeix el mateix butlletí-. La Junta de Reformes Socials ha rebut de les Tinències d'alcaldia una munior de denúncies fetes -- per nosaltres, la revisió de les quals ja ha començat i ben tost va a emetre dictamen. Les penyores que apliquin, han de cuidar de fer-les fer efectives les Tinències: aquestes les cobraran in tegres, les rebaixaran o les condonaran. Quant a la primera i se gona denúncies, no ens té cas el que facin; però en ésser a la -tercera -hi ha una infinitat de comerciants que en tenen deu de seguides-, la llei diu ben clarament que el càstic serà, quan -- menys, de 250 pessetes. Què es farà llavors? Oh, llavors potser serà arribada l'hora de les resolucions supremes."
- (735) El març de 1917, el CADCI rebia les adhesions, a part de les assenyalades en un altre lloc -p. 385 d'aquest capítol-, del CADCI de Terrassa, Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria de Sabadell; Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria de - Terrassa; Unió Professional de Dependents de Comerç de Mataró, Societat d'Obrers Relloggers de Barcelona, Associació de Dependents del Comerç de Lleida (segons "Acció" d'abril de 1917, p. 11), i a finals del mateix mes o a començaments d'abril, de la Unió de Dependents del Comerç de Vilafranca del Penedès ("El Poble Català" del 4 d'abril de 1917).
- (736) "Acció" de juliol de 1917, p. 11, referint-se desenrotllament de la campanya, durant el mes de juny, subratllava la disposició favorable de les corporacions econòmiques: "Havíem parlat, temps en darrera, que les entitats econòmiques s'inclinaven de la nostra banda i que fins semblaven estar disposades a realitzar una acció paral.lela a la nostra. Altres conflictes que retenien l'atenció d'aquelles Corporacions, no els permetien dur a terme els seus -- bons propòsits i qui sap, també, s'hi influa en aquest retard, -

veure el caient que prengué la nostra actuació. Ara, doncs, reunits els presidents del Foment del Treball, Nacional, Cambra de Comerç, Cambra Industrial i Lliga de Defensa Industrial i Comercial, acaben de prendre l'acord d'haver observat amb simpatia la seriosa i digna campanya que, iniciada pel Centre, porten a cap totes les entitats de dependents de Barcelona. I fins i tot, considerant que aquesta simple manifestació potser no fóra de prou eficàcia, els referits senyors, d'una manera molt atent, ens han cridat perquè els indiquéssim què més podrien fer en profit de la nostra causa. Segurament que a l'aparèixer aquest número, ja posats d'acord, s'haurà efectuat quelcom que per delicades no podem avançar, però que d'una manera pública aleshores tothom en tindrà coneixement. La col.laboració d'aquestes entitats -ho venim dient des dels començos- és un factor que calia pensar-hi per a assolir el triomf. Mes l'espontaneïtat amb què han realitzat -- aquest acte i la immillorable disposició en què es troben, donen a comprendre que som ha al capdamunt." Com pot veure's, la capacitat del redactor de la plana del Gremi de Detallistes al butlletí "Acció", per entusiasmar-se amb les vaguetats i les bones paraules era remarcable. Tanmateix, afegia: "No per això deixarem --- d'actuar nosaltres com fins ara, ço és: denúncies i més denúncies".

"Acció" d'abril de 1932, p. 20, en parlar d'aquesta campanya assenyala: "Per últim s'obté la col.laboració de les entitats econòmiques, les quals es decideixen d'anar a veure l'autoritat governativa i a expressar-li la necessitat que es faci tancar tots -- aquells botiguers que, uns amb el pretext que ells no tenen dependents i altres sense pretext de cap mena, es resisteixen encara a acatar la llei". V. la nota 738 d'aquest capítol, també. El 21 de juny de 1917, la Comissió de delegats de les entitats de dependents que cuïen a terme la campanya, es reunia al CADCI per a tractar de la seva marxa i mostrava, segons "El Poble Català" del 25 de juny de 1917, "les més falagueres esperances per l'èxit de les seves gestions", donat que les tinències d'alcaldia estaven donant curs als diversos "milers de denúncies que els dependents han presentat contra els infractors de la llei". "Actualment i conjuntament amb l'acció persistent -afegia el mateix diari- que venen exercint, preparen un nou pla que es durà a terme d'acord amb les entitats patronals de caràcter econòmic de Barce-

lona, lo qual s'espera que solucionarà definitivament aquest problema quina solució reclamen els dependents de comerç".

El 1 de juliol, enfi, la comissió de representants d'entitats de dependents, visitaven el governador civil, un cop més, i li comunicaven l'adhesió a la campanya "d'altres entitats que encara que no pertanyen al seu estament", veien "amb simpatia" la mateixa. "Feren indicació al governador de les adhesions de les entitats patronals més importants de Barcelona, anunciant-li a l'ensem la seva visita. El governador que escoltà amb molta atenció, els feu formal promesa del seu decidit propòsit que se solucioni satisfactòriament el conflicte plantejat, esmentant el viu interès de rebre la visita dels representants de les entitats patronals per a poder actuar d'una manera ràpida sobre aquest assumpte que apassiona a tota l'opinió barcelonina."- "El Poble Català" del 2 de juliol de 1917.

(737) SECCIÓ PERMANENT D'ORGANITZACIÓ I TREBALL.- Octaveta cit.

(738) "Acció" del 1 d'agost de 1917, p. 9. "No cal pas dir que aquest mes (es refereix al de juliol), amb l'estat actual de coses, se'n ha ressentit la nostra actuació -assenyalava el mateix butlletí-. Ens hem hagut de sotmetre, amb prou sentiment per la nostra part, a una inactivitat que no s'adiu gaire amb nostre temperament. I és ben bé de doldre, ara que anàvem a rebre la valuosa ajuda que espontàniament acabaven d'oferir-nos les entitats patronals i que s'han vist precisades a aturar, ja que la tasca primordial d'elles havia d'ésser prop de les esferes oficials i aquestes poc hi pres-tarien ara l'atenció necessària." "Les dues notes falagueres --afegia més endavant- que hem recollit, han estat, la una, la citació de denunciants i de denunciats a la Tinència del districte V, i l'altra, l'haver enviat la Junta Local de Reformes Socials a les Tinències d'alcaldia d'on procedien, bon nombre de denúncies ja informades. Esperem ansiosament que d'una forma o altra la normalitat reapareixi, per a respondre més arduosament si possible fos, aquesta campanya de justa redempció de la nostra classe."

(739) "Acció", setembre 1917, p. 17-18.

(740) V. així, "Acció", d'octubre de 1917, p. 8. "Acció" de novembre de 1917, p. 5, es dolia de la interrupció de la campanya a causa de

les circumstàncies adverses, i manifestava la decisió del Gremi de reprendre-la, tan aviat aquestes ho permetessin. El primer butlletí, per una altra banda, assabentava de l'adhesió a la campanya de l'Associació de Dependents del Comerç de Mobles, "en -- constituir-se a la nostra ciutat", i el segon cridava, també a -- la col.laboració dels socis "pels treballs que originin aquesta -- empresa" (la represa de la campanya pel descans dominical) i "ara mateix, per un treball d'estadística (...) el qual (...) serà una poderosa arma de combat".

Com a mostra que la campanya pel descans dominical, continuava -- essent una "qüestió palpitant", el butlletí citat d'octubre de -- 1917, esmentava un article publicat a "La Publicidad", el 9 de -- setembre de 1917, i signat per Josep Vilalta i Comes. Aquest, titulat La conculcación desde arriba, començava assenyalant que una "importante entidad barcelonesa, el CADCI, secundada por otras -- asociaciones profesionales, está realizando desde hace muchos años una intensa campaña encaminada a lograr simple y escuetamente el cumplimiento de una ley. El caso no puede ser más famoso. Sucede que hay una ley que reconoce y establece un derecho, pero no se -- aplica, y el derecho resulta evidentemente conculcado y escarnecido." I subratllava més endavant: "Es muy lamentable que a pesar del tiempo que hace que se inició la campaña pro descanso por el CADCI y otras asociaciones profesionales, nada hayan hecho (el -- govern, les autoritats) para hacer prevalecer el derecho de la -- dependencia mercantil. Se ha prestado una atención excesiva y a todas luces injusta, a las lamentaciones de la plañidera clase pa -- tronal, que pretende erroneamente que el descanso dominical perju -- dica sus intereses. (...) No pueden olvidar el gobierno y sus -- agentes que el no evitar esa conculcación tan manifiesta les convertiría en cómplices conscientes de ella, y que este régimen de desigualdad que divide a los ciudadanos en dos grandes bloques o categorías, la de los protegidos por el Estado y la de los abandonados de todo apoyo oficial a pesar de las leyes, es un germen de perturbaciones y de discordia que encona los odios y enciende las pasiones."

(741) A la junta general ordinària del 9 de juny de 1916 de la Secció d'Organització i Treball, diversos socis presentarien la proposta

de crear-lo, que fóra "acollida amb entusiasme per l'assemblea" i acordat d'"incorporar-la a nostre projecte"; projecte que la Secció "venia estudiant la manera de portar a cap...).- "Acció" de setembre de 1916, p. 16. El reglament del Consultori a "Acció" d'octubre de 1916, p. 11; "Acció" de desembre 1916, p. 6, i --- "Acció" d'octubre de 1917, p. 7-8. Els consultori, segons aquest reglament, podia ésser utilitzat per tots els socis del Centre, sense que hom pogués fer "consultes no personals, interessant a segones", de manera gratuïta "si s'utilitzen (els seus serveis) per a orientar-se i saber l'opinió de lletrar director del mateix en quants afers de la seva competència li consultin". però "no en tot ço que impliqui gestió judicial i via administrativa: en qual cas els socis seran dirigits, si ho desitgen, en condicions aventajoses fixades en cada cas. Sempre que es tracti de vexacions professionals, la defensa judicial serà gratuïta a judici del lletrat director i la Junta de Govern de la Secció."

(742) "Acció" de novembre de 1916, p. 7; "El Poble Català", 3 d'octubre de 1916. A aquest consultori, que hom obria de 10 a 11 de la nit, els dies esmentats, entre el 3 i el 24 d'octubre, "malgrat no heure esment de sa existència una bona part de socis, s'hi havien verificat ja en aquella data (24 d'octubre) 22 consultes i visites originades per les primeres", prova, segons l'"Acció" citada, que "al Centre s'hi sentia la manca d'un semblant organisme".

L'agost i setembre de 1917, el consultori solament funcionaria un dia a la setmana, els dimarts, i en casos d'urgència, hom despatxaria a la secretaria de la Secció d'Organització i Treball un vullant per a "visitar a l'advocat en el seu bufet particular".- "Acció" d'agost de 1917, p. 9.

(743) A la inauguració del consultori, prendria primer la paraula Pere Palà, president d'Organització i Treball, el qual després d'unes "consideracions relatives a l'especial organització del dependent de comerç, ben diferent de la dels estaments obrers, digué que era precisament per aquesta raó que s'havia cregut indispensable la creació del Consultori Jurídic, per a trobar-hi en cada cas concret el suport necessari per a sostreure's a les vexacions patronals."

Tot seguit pronunciaria unes paraules Antoni Nadal, president -- del Gremi de Viatjants i Corredors, i finalment Lluís Massot i Balaguer faria la seva conferència, en la qual animaria els de-- pendentents a fer "ambient perquè aquestes reformes (les diverses -- fòrmules de participació dels dependentents en els beneficis) siguin aquí implantades". V. "Acció" de gener de 1917, p. 10-11; "El Po-- ble Català", 4 de desembre de 1916. Segons "Acció" de desembre de 1916, p. 6, aquesta era "la primera conferència d'aquesta mena -- que es dóna a nostra ciutat".

- (744) Cada mes, el butlletí "Acció" esmentava el nombre de consultes fe-- tes.
- (745) "Acció", agost 1917, p. 8. "Acció", d'octubre de 1917, p. 7-8. Se-- gons aquest darrer butlletí, una comissió de la Junta del Gremi de Viatjants i Corredors, visitaria a Pere Palà, el 24 de setem-- bre de 1917, "per a testimoniar-li, amb motiu de la seva anada a Amèrica, els fervents desitjos de tots nosaltres que la seva cir-- cumstancial separació sigui ben curta, al mateix temps que li de-- sitgem un formós èxit comercial". Hom desitjava un bon viatge a -- Pere Palà, "un dels valents lluitadors d'aquesta casa, i dels -- primers inspiradors del Gremi de Viatjants i Corredors".
- (746) Feliu i Codina, al cap de pocs dies de creada la Secció de Rela-- ció i Treball, era nomenat vocal segon de la junta de govern --- d'aquesta, el 27 de juliol de 1910, i secretari el 12 d'octubre - de 1910; el 9 de maig de 1911, figurava com a secretari de la Co-- missió de representants d'entitats a la campanya pel treball in-- tensiu; el vèiem prendre parts en mítings i conferències: el 10 - de gener de 1911, sobre "L'actuació dels nostres gremis"; el 19 de juliol de 1911, en un míting pel descans dominical; el 25 --- d'abril de 1912, en una conferència sobre "El plet del descans do-- minical" contra la Unió Gremial i el seu capteniment contra l'a-- plicació de la llei del descans dominical; el 17 de novembre de -- 1912, en un míting contra els "famosos" pactes. El 25 d'agost de 1913, era designat per a formar part de la comissió de represen-- tants d'entitats per vetllar pel compliment del descans dominical, acordada en l'assemblea de dependentents d'abril de 1913; el 29 d'a-- gost de 1913, figurava en el míting del CADCI pel tancament de les botigues a les vuit, el 2 d'abril de 1914 en un altre pel descans dominical. El 9 de juny de 1914, Feliu i Codina era substituït --

per Joaquim Estrems i Borràs com a secretari de Relació i Treball, i nomenat vocal directiu, càrrec amb el qual entrava dins del Consell Directiu del CADCI i que desenrotllaria fins el juny de 1916. A partir d'aquesta data, no constaria amb cap càrrec a la junta de govern de la Secció fins el seu nomenament com a president. V. Efemèrides de la Secció Permanent de Relació i Treball, a la "Revista Anyal" 1914, p. 251 i sgs. Ibid, "Revista Anyal" 1915, p. 267 i sgs; "Acció" de juliol de 1915, p. 1 i 9; "Acció"; juliol 1916, p. 4; "Acció", juliol 1917, p. 10 i sgs.

(747) V. p. 305 i sgs.

(748) V., així, per exemple, la resposta esmentada de Puig i Esteve, a la lletra d'un dependent soci del Centre, que demanava la intervenció del CADCI davant la situació que creava als dependents les incidències de la crisi mundial, a la p. 271 i sgs.

(749) La convocatòria en un full, amb data del 3 de novembre de 1917, i encapçalament del CADCI i de la Secció Permanent d'Organització i Treball. Els socis el reberen juntament amb l'"Acció" de novembre de 1917. "El Poble Català" del 13 de novembre de 1917 fa referència també a aquesta convocatòria.

(750) "Acció" de desembre de 1917, p. 4.

(751) Recordem la prohibició del govern civil de continuar la campanya pel descans dominical a base de l'actuació del cos de denunciants, el clima que creà la repressió després de la vaga d'agost de 1917, que comportà uns dos mil empresonaments, la suspensió de garanties fins el 19 d'octubre de 1917. V. BALCELLS, A.- El sindicalisme a Barcelona (1916-1923).- Barcelona, 1965, p. 31. LLADONOSA, M.- El Congrés de Sants.- Barcelona, 1975, p. 40-41.

(752) "Acció", desembre 1917, p. 4-5. Segons "El Diluvio" del 18 de novembre de 1917, Feliu i Codina, remarcaria el paper de les Escoles Mercantils del Centre i els beneficis que aportava als dependents "la moderna enseñanza mercantil, ahora más que nunca, debido a la variedad de problemas económicos que se presentan hoy en el comercio", traçaria "un cuadro de la penosa situación por que atraviesan los dependientes" i es dolria que l'Estat i les autoritats "se crucen de brazos ante el pavoroso problema de las subsistencias y la escandalosa subida del precio de los alquileres

en las casas. Ya que no hemos sabido impedir estos desmanes -prosiguió- hemos de lograr que se nos nivelen los salarios, si no -- queremos morirnos de hambre. Parlaria també de la "ley de impuestos sobre beneficios de la guerra, ley (...) que no ha podido ponerse en vigor, debido a las gestiones de unos cuantos"; al·ludiria als grans sindicats "que el orador cree que se formarán terminada la guerra mundial". "Estamos y hemos de estar capacitados para resolver toda clase de problemas, en especial los sociales. Con una acción enérgica mancomunada lograremos el ansiado aumento del escaso salario que percibimos por nuestro trabajo.(...)"

- (753) "Acció", abril 1932, p. 20. El text del manifest a "El Diluvio" del 22 de novembre de 1917. Hom hi llegeix, entre d'altres coses: "Ha arribat la nostra hora. (...) Romandrem impassibles al seu -- toc? Mai; la nostra resignació té un límit, al qual ja hi som a frec. Amb prou serenor d'esperit hem guaitat l'abim paorós que -- s'obre als nostres peus, i lliure la pensa, hem deixat que hi apa regués vertiginosa la visió de la nostra vida actual. Hem vist -- les nostres constants demandes de millorament rebutjades; la befa de la que el nostre estament havia estat objecte més d'una vegada; nostres llars mancades de benestar i convertides en veritables -- nius d'angúnies... En fi, ens hem vist tal com som, despullats -- d'aquesta indumentària fastuosa amb què vergonyosos ens amaguem als ulls de tothom. I així ens presentem davant teu, poble de -- Barcelona. No pas per a obtenir la commiseració. Per a dirte amb el cap ben alt que la nostra classe, essencialment obrera, en -- l'instant de la liquidació de tot el vell, es redreça i, afirmant la seva personalitat viva i indestructible, com font de joventut eterna i vigorosa que és, proclama son dret a viure una vida digna; dret que per tots els mitjans anem a fer que ens sigui reconegut. Si la nostra potencialitat de productors positius de la -- riquesa és discutida, sabrem trobar-ne la força. Lluitar és viure. Sortosament són ja prou compactes nostres rengleres per a -- afrontar amb fermesa qualsevol lluita. Mes, als indecisos, els -- direm que encara hi ha cabuda per a tots aquells ciutadans que, dignificant-se, vulguin laborar per l'engrandiment de la nostra Barcelona, cap i casal de la nació catalana." El manifest també a "El Poble Català" del 22 de novembre de 1917.

"El Poble Català" del 28 de novembre de 1917, dedica a aquest ma--

nifest un comentari força interessant: "En aquests dies d'agitació política en la que sobressurten per tot arreu les manifestacions nacionalistes i estan sempre a punt de prendre posicions - extraordinàries, han cridat poderosament l'atenció uns cartells que han aparegut per les cantonades amb les quatre barres de la bandera catalana i amb una allocució dirigida al poble de Barcelona. Aquests cartells, fixats fora del període electoral, són - un pasquí de lluita, són com un toc de combat, que ressona estrident per la solidesa del seu estil literari i s'aixeca veritablement amenaçador pel seny que ha guiat tot el que diu. És una solemne i pública declaració del benemèrit CADCI per la que es ve a dir, i així ho hem interpretat nosaltres, almenys, que les necessitats imperioses del moment i l'experiència dels resultats -- obtinguts fins avui amb la conducta que s'havia seguit, impulsen a la batalladora corporació a aventurar el seu esperit de classe per a defensar amb l'energia convenient els seus interessos. És clar que en el document del què parlem no es prescindeix encara d'aquell comediment i d'aquella serenitat en el judici i en l'expressió que sempre han distingit els seus autors i inspiradors, - però ja es pot ben dir que aquesta vegada la prudència en la paraula i l'aturador en la ploma no són més que l'alta qualitat del seny amb què sempre sabrem conduir-nos la gent catalana. Ara el CADCI es convenç i ho declara, que no pot ésser una entitat exclusivament recreativa o cultural amb una actitud eclèctica davant de les repercussions que té en la classe que representa la present anormalitat social i es disposa a seguir el camí corresponent. Declarem amb franquesa i amb goig que és aquesta una de les actituds que ens mereixen més aplaudiments d'entre les que ha adoptat, en diferents avinanteses, la patriòtica societat. És la declaració d'avui el complement que li mancava a la seva obra, sense el qual restava deficient per una part importantíssima. Amb veritable dolor vèiem des de molt temps com es deixava passar la vida del Centre sense aquesta adequada direcció, i arribàrem a temer que amb la tardança de la decisió pogués venir l'afebliment i el fracàs de tot el que portava a terme per altres indrets de la seva activitat. En el sentit exclusiu de la simpatia que - tenim per l'entitat, ens hem de congratular, doncs, d'una actitud que al nostre entendre li ha de donar més forta vida, i en la

visió més extensa i general de la significació que aquella té, -- hem d'anotar el fet que, pel que es veu, les nostres classes capitalistes i bona gent de la classe mitja encara no s'han percatat bé dels seus deures. Fins ara s'hauria dit que els de baix, els -- obrers no obtenien de lo que de raó i de justícia els pertany perquè no seguien normes de procediment adequades i que si els de -- dalt no accedien a allò que no tenien manera de negar era perquè les peticions es formulaven amb impertinència, amb exigències irritants i fora d'oportunitat. El CACCI, amb el perill de la seva -- existència col·lectiva, havia seguit sempre per camins diferents -- dels que s'havien assenyalat com equivocats, hauria tret sempre, en les seves campanyes, tot seguit d'odi o de discòrdia, i segurament no ha estat correspost com es mereixia, sinó que ha estat despreciat de la mateixa manera que els altres elements. Això pot tenir el valor d'una desconsideració lamentable, però té amb més relleu el de demostrar que aquelles classes socials que més obligació tenen de sostenir l'ordre, supeditant-se a les lleis morals de l'equitat i de la justícia són les que primer i més insensatament prorroguen les lluites i les rancúnies." V. també, "El Poble Català" del 29 de novembre de 1917.

(754) "Acció" de desembre de 1917, p. 5.

(755) V. nota 625 d'aquest capítol. "Acció" de desembre de 1917, p. 5.

(756) V. així, "Acció" de gener de 1918, p.5, que assenyalava que hom portava "ja celebrades amb entusiastes companys nostres unes reunions preparatòries per a què amb rapidesa puguem tenir ben sentats els fonaments d'aquesta Secció. Hem d'inculcar als companys indiferents, aquells d'esperit egoista que sols se senten agul·lonats quan es tracta d'una cosa que els afecta directament, com la campanya empresa suara per a millorar els sous, hem d'infiltrar-los, repetim, la idea de l'agremiació. Sense aquesta, però d'una manera perfecta, no té raó d'ésser la nostra Secció. Hem de saber amb qui comptem, per a què nostra acció no quedi reduïda a algun que altre tanteig, sinó que hem de realitzar obra positiva, de -- continuïtat, que ens posi en condicions d'afrontar qualsevol situació. No ens cansarem de retreure el magnífic exemple que tenim en el prestigiós Gremi de Viatjants i Corredors. Guaiteu el curt temps que porta d'existència i la tasca realitzada. Fem que sor--

geixin els demás i que esdevinguin ben ufanosos, que aleshores - ens podrem treure de damunt aquest dicteri de pacients, que tan- tes desventures ens proporciona. Els mots que hem subratllat al - final, són, per un altre costat, prou significatius.

- (757) 3.544 agremiats, doncs, en total. V. "Acció" de maig de 1918, p.5. Aquest butlletí, precisa que "manquen encara inscriure i classifi- car els socis des del 5.021 endavant, els quals, per esser-ne fa poc, no foren cridats a l'allistament. Pel que fa al Gremi de de- pendents afectes als serveis marítims, vegi's la nota 760 d'aquest capítol.
- (758) "Acció", desembre 1917, p. 5.
- (759) "Es un Gremi que està cridat a adquirir una gran importància en quant s'estableixi el Port Franc de Barcelona, que virtualment es- tà ja concedit, i per la consecució del qual tothom és sabedor de la feina que hi ha aportat el nostre Centre. La Junta, animada -- dels més bells desigs, ha començat ja el padró de companys nostres que deuran, per raó del seu treball, ingressar al nou Gremi, comp- tant ja en els pocs dies de sa existència amb més d'un centenar de socis."- "Acció" de desembre de 1917, p. 5.
- (760) "Acció" d'abril de 1918, p. 5-6. "Aquest novell gremi -assenyala- va el mateix butlletí- ha entrat ja en acció. Hi ha entrat soste- nint una lluita de la que en depenia la seva existència. No és -- d'estranyar, doncs, que hi hagi posat tot son esforç per a fer -- prevaler la seva personalitat. (...) Ara bé, companys, ja veieu que la primera batalla ha costat de guanyar-se. La raó, no obstant ha imperat. El que manca és que quan el Centre convoqui eleccions de compromissaris, sapiguem imposar-nos per la lògica dels núme- ros. És aquest un assumpte de vital interès, com us digué nostre President el dia 22 del passat març, a la reunió general haguda per aquest Gremi. La nostra immediata intervenció en el Consorci, pot reportar segurs avantatges a la dependència mercantil i indus- trial barcelonina. Aquesta intervenció que és tan convenient, pot ésser directa o indirecta: depèn de l'esforç amb què hi contri- bueixin els socis del Centre quan siguin cridats a eleccions. -- Parleu-ne companys entre vostres relacions. Preconitzeu la neces- sitat que el Centre obtingui el lloc que per llei natural li per- toca en totes les esferes i molt particularment en aquesta que

actualment ens ocupa."

Segons "Acció" de maig de 1918, p. 5, i com ja ha estat assenyalat, "de fet", quedaven inscrits a aquest gremi, "gairebé tots - els socis del Centre, menys els detallistes".

- (761) "Acció" de desembre de 1917, p. 5. L'anunci de la campanya, segons aquest butlletí, "ha despertat tan viu interès entre nostres socis, que són incomptables els que venen a ajudar-nos amb sos -- valuosos serveis". També, "El Poble Català" del 22 de novembre de 1917, que considerava la reunió del dia 17 com l'inici de la campanya.
- (762) "Acció", desembre de 1917, p. 5.
- (763) V. així, "El Poble Català" citat dels dies 28 i 29 de novembre de 1917. Pel que fa al primer, l'article signat pel pseudònim "Recepta", titulat Qui, som què volem, article d'un dependent a favor de les reivindicacions dels treballadors mercantils: "Volem augment de sous, volem ésser dignes de la nostra Catalunya", s'hi -- declarava a manera d'afirmació central. "L'encariment de la vida en totes les seves manifestacions, ens obliga avui a demanar com qualsevol obrer". Però, segons l'articulista, l'obrer havia vist pujar el seu sou, encara que fos per a "evitar que els elements -- sindicalistes es fiquessin a les anomenades colònies industrials i fàbriques, a fer propaganda de llurs ideals societaris" mentre que no havia passat el mateix per a la dependència, la qual "per no estar fortament organitzada, ni cas fa (la burgesia) que en el món dels obrers hi existim nosaltres: els malaventurats obrers de levita". "No fan els nostres patrons -afegia- el menor cas de nos altres; no estem apinyats i som objecte de burla. Les subsistències prenen unes proporcions inaccessibles i els sous continuen tan baixos com sempre. (...) La vida del dependent a Barcelona -- agonitza en un moment de vitalitat mercantil, en una època en -- què totes les indústries aquí acreditades disfruten de grans beneficis (...). De les caixes patronals no en surt ni una despesa per a millorar el sou, ni una minsa quantitat que ens aconforti en la vellesa... ni un donatiu per a una escola. Nosaltres, però fent la nostra, diem els potentats que la riquesa no és pas tota seva. A Catalunya n'hi deuen un bon tros, i a nosaltres ens -- en pertoca una mica."
- "El Progreso" del 30 de novembre de 1917, per la seva banda, en

un comentari titulat Los dependientes piden aumento de sueldo, després de subratllar l'apatia dels dependents davant dels seus problemes fins el punt que "hay quien duda que los dependientes de comercio tengan personalidad propia como organización" i "ello no puede ser de otra manera, cuando los mismos interesados no -- han hecho gran cosa para lograr que el concepto que de ellos se tiene formado fuera rectificado", manifestava, tot deixant al -- descobert els seus prejudicis davant del Centre: "La Asociación que tienen constituida (els dependents): la del CADCI, no se ha -- preocupado mucho del mejoramiento de sus asociados. Banquetes, -- excursiones, veladas, conferencias, en fin, todo cuanto no sirve para mejorar la situación económica del dependiente de comercio ha sido su fuerte. Mas hoy las cosas han cambiado. Ya no quieren seguir desarrollando sus aptitudes para los diversos sports que cultivan, ya no quieren seguir muriéndose de asco detrás de un -- mostrador, ya no quieren quemarse las cejas sobre los libros de caja, ya no quieren ser tan respetuosos con sus explotadores, ya no quieren ser maniquís de sastrería: quieren ser hombres, quie-- ren vivir. Esto es pausable, digno, noble. "I acabava amb una re-- ferència del míting de l'endemà dels dependents.

- (764) V. "El Poble Català" de 1917, per exemple, esmentat a la nota -- 753.
- (765) "Acció" de gener de 1918, p. 5.
- (766) "Acció" de gener de 1918, p. 5. Aquest butlletí remarcava també el ressò del míting a tots els diaris de l'endemà que se'n ocupaven "extensament i amb justa simpatia".
- (767) "El Diluvio" del 2 de desembre de 1917; "El Poble Català" del 2 de desembre de 1917. Segons el primer, tots els oradors es manifestarien perquè els patrons fessin un augment en el salari proporcional a l'alça de les subsistències, lloguers i tots aquells articles necessaris "per a la vida".
- (768) "Acció", abril 1932, p. 20; "Acció", gener 1918, p. 5; "El Poble Català" del 2 de desembre de 1917; "El Diluvio", 2 de desembre de 1917.
- (769) Aquesta entrevista, segons "Acció" de gener de 1918, p. 5, "dintre la seva aparent senzillesa" tenia un cert "caient de solemni

tat". "Potser per primera vegada s'ha adonat l'element patronal que tenia una potència enfront de la seva i ens ha reconegut com a obrers. Com a tals, se'ls ha posat de manifest amb tota sa -- cruesa la situació insostenible que travessa la dependència i -- que cada dia esdevés més desesperadora. S'ha de trobar una solució ràpida a aquest enutjós problema, la qual només depèn d'ells. Conceptuant-ho així i tractant-se d'un cas completament nou per a aquesta mena d'entitats, han promés dits senyors presidents ocupar-se seriosament de l'assumpte, per a què l'acord que es pren--gui, suposant que sigui favorable a nostra petició, no tingui la ineficàcia d'una simple recomanació als seus associats.

Queda deixat a la seva mà. Ells són els obligats a resoldre. Veurem la posició que adoptin, per a obrar nosaltres en conseqüèn--cia." També, "El Poble Català" del 31 de desembre de 1917. "Acció", abril 1932, p. 20.

- (770) "Acció", gener 1918, p. 5. La circular fóra distribuïda, a finals de desembre de 1917, començament de gener de 1918, "a prop de -- 10.000 industrials i comerciants de nostra ciutat".- "Acció" de març de 1918, p. 5. Pel que fa a la circular, reproduïda sencera per "El Poble Català" del 30 de desembre de 1917, la Junta de Govern de la Secció Permanent d'Organització i Treball s'adreçava a aquells en aquests termes: "Amb aquella franquesa que ha caracteritzat sempre els nostres actes, venim avui a trucar a les portes del seu cor segurs que han d'obrir-se de bat a bat i ser-hi acollits amb la noble hospitalitat que a vosté el distingeix. Ignorem si en presència de la vostra personalitat -modesta o no- mostrarà l'estranyesa de l'inconegut: mes, en obrir nostres llavis, tenim la plena convicció que desapareixerà el més lleu re--cel que vosté pogués sentir, car tot seguit podrà reconèixer en nostres veus les de gent amb qui el lliga una mútua afecció nascuda de la convivència constant que fan amb vosté: els seus dependents. Vulgui fer atenció, doncs, al que li diuen ells per boca nostra. La commoció que experimenta el món en aquests crítics moments afecta absolutament a totes les classes socials. L'Estat es mostra impotent per a posar fora de perill l'existència dels seus ciutadans. Aquests, davant l'amenaça, supleixen l'economia política, que sent fracassada, per la individual. Qui compta amb reserves, triomfa, malgrat els obstacles. Mes qui, com els depen

dents, no disposa d'altre mitjà econòmic que el que obté com a -- premi del seu treball, no pot resoldre el grandíols conflicte que s'ageganta per instants. La inquietud que regna en les nostres ca ses, potser influeix en què no sabem trobar altra solució que la de presentar-nos davant de vosté, i amb tots els respectes, demanar-li que el nostre sou sigui millorat en relació amb l'encari-- ment de les necessitats de la vida. Vosté, amb certesa, té consti turda família; així doncs, ens sentim rellevats d'indicar-li la proporció d'aquest augment. Que sigui just el que la seva cons-- ciència li dicti, per a què no tinguem de deixar abandonats nos tres deures de família, sacratíssims com els dels demés. I ara en prendre comiat de vosté permeti'ns que li diguem que la major -- part d'obriers, aquells precisament que són dispensats de la pre-- sentació que se'ns exigeix als obrers mercantils, gens d'acord -- amb la nostra manera de viure, fa temps i en més d'una ocasió -- se'ls ha concedit el que avui respectuosament sol·licitem. Con-- venguts que fent-se càrrec de la justícia que assisteix a nostra petició, accedirà sense nous requeriments al nostre prec, n'hi -- quedem profundament reconeguts." Com pot veure's la diferència de to entre la circular als patrons i el dels cartells públics es-- mentats o l'usat al butlletí "Acció", són prou evidents i signifi catius; no s'hi havien dirigit així, ben segur, els obrers que -- esmentaven els dependents que havien obtingut més millores "i en més d'una ocasió"...

(771) "Acció", gener 1918, p. 5. A aquest míting, "havent-nos sollici-- tat la nostra col.laboració, l'hi aportarem entusiasta", afegia el mateix butlletí. "Sabem, per altra part --proseguia--, que en les entitats patronals s'han rebut comunicats per l'estil del -- nostre d'altres entitats del nostre estament".

"Acció" de març de 1918, subratllava tanmateix: "(...) la nostra campanya, que bé podem dir-ho així malgrat hagi estat secundada per entitats similars, algunes d'elles amb decidit intent o'aju-- dar-nos".

(772) "Des del míting que hem parlat --assenyala el mateix diari--, po-- dem dir que el dependent del comerç s'és posat en actitud esquer-- pa, però raonada. (...) El títol de bo, excel.lent i servil que s'havia conquerit davant del patró era ja, en aqueixos temps --- d'infortuni i necessitats pecuniàries, quelcom baix i ruí, algu--

na cosa que pugnava amb el nom d'obrer, amb aquest nom honrós que clama justícia per al que treballa, que demana, en pur socialisme, el que necessita per al desplegament físic, el que li és precís - per a créixer, el que li exigeix la seva existència sobre la terra. El dependent de comerç, des de que la seva vida s'ha encarnit en -- les proporcions d'ara, ja no és idòlatra ni gentil vers el patró. El patró no ha estat per a ell ni recíproc ni generós, ni just, - ni raonable. Al patró que ha avorrit la seva dependència menys--- preuant-la; a l'altre que fent el desentès, no ha remunerat a -- l'obrer a la mesura que les necessitats demanen: al de més enllà, que venent bé, pregona que perd diners perquè paga les matèries - cares i amenaça amb no augmentar cap sou a la seva dependència; a aquell desconegut que, davant d'una indispensable acció de govern que taxi i restringeixi la producció, es nega també a un augment -sota l'amenaça de tancament de la seva manufactura- en els jor-- nals o sous que devindran de l'aturament forçós... per a tots -- aquells, el dependent hi té la desavinesa més completa, l'oposi-- ció més ferma, en l'ample sentit moral els ha declarat la lluita continuada i el combat més despietat. Les reunions privades ten-- deixen a aquests fins, i nosaltres que no sentim por a les mides extremes quan aqueixes són filles d'una realitat i venen del po-- ble; però com que estimem en molt a tot açó que és vida i interes-- sos; recomanem als industrials, als comerciants, a tots els homes de negoci o no que tinguin dependents: que no els explotin més -- (...). (...) feu que aquesta unió de dependents siguin els vostres adictes i col.laboradors; feu que no es confonguin mai amb aques-- tos sindicats que no han vist triomfants les seves idees, les se-- ves millores pecuniàries fins que s'han imposat amb vagues soli-- daritzades, amb sabotatges i amb terror. (...) si nosaltres pu-- guéssim ésser consellers dels nostres homes d'estat els hi diríem: feu legislació social, obligueu, tot seguit a l'industrial, al -- comerciant, al capitalista, a tributar els beneficis de la seva riquesa, un tant per cent pel benestar de l'obrer, per la cultura de l'obrer. Feu legislació social i feu que el dependent vingui a ésser com un consoci a la casa on treballa, interessat en els be-- neficis, retribuït com correspon (...)."- RECEPTA.- Els dependents a la burgesia.- "El Poble Català", del 12 de desembre de 1917.

(773) Així, "El Poble Català" del 8 de desembre de 1917, publicava un

article titulat Alerta dependents, sense signatura, però fet, pel contingut del mateix, per un o uns dependents: "Fa vuit dies que varem iniciar una campanya pública encaminada a l'augment de sous. Conseqüents amb els nostres propòsits, nosaltres assistents al -- míting celebrat al CADCI volem col.laborar des d'aquesta tribuna, al treball de redempció de classes començat per uns companys que amb completa llibertat varem saber dir en públic el mal pel qual patim i la panacea per la qual també, devíem curar-nos. El mal -- rau en la disgregació dels nostres elements i la panacea rau, -- precisament, en l'acoblament d'aquells elements o masses disperses. L'hora actual és sens dubte una de les més decisives per a fer-nos respectar els nostres drets; el creixent desenrotllament dels negocis succeït arran del trastorn mundial, pot ésser, per a les nostres peticions, un factor que desperti la pietat en els -- nostres patrons. Però admetent i tot aquesta hipòtesi que suposaria una milloració dels nostres sous, no hem de perdre de vista la nostra tendència, el nostre fi primordial. No hem de permetre que passi l'hora actual --la de les democràcies-- sense que la -- nostra joventut obrerista s'hagi organitzat baix un sentit polític social, a l'objecte de fer valer les reivindicacions d'aquest estament anomenat de dependents de comerç. Si no ens organitzem, si tots no formem les nostres files unides amb criteri únic toparem, com fins ara, amb totes les negacions. Fa una setmana que -- celebràvem un míting i a l'endemà era ja criteri, un poc reser-- vat però, de tots els patrons que calia que el sou del dependent respongués a les necessitats actuals. Mes oh dissort! amb 8 dies transcorreguts han estat tants i tants els esdeveniments en el -- món dels negocis que allò que 8 dies enrera crèiem era una necessitat inaplacable és ja avui una palesa negació. Totes aquelles prohibicions d'exportacions amenaçades, de temps, pel govern dels Estats Units han tingut plena efectivitat en el transcurs d'aquesta setmana i heus ací com s'han convertit en la més gran negació tots aquells auguris que nosaltres, des de baix, endevinàvem en el parloteig mig secret del nostre patronatge. (...) En pago --- dels beneficis haguts durant tres anys, en els quals els depen-- dents hem contribuït a fer-los bons amb remarcable esforç físic; en pago a no haver-nos augmentat en cap dels tres anys, en relació amb els augments soferts per les subsistències, arriben ara a les darreries d'un any econòmic riquíssim en utilitats i ens

paguen amb una de les sevès evasives.(...) La burgesia amb unes raons que no són més que actes per defugir una justícia que deu als seus dependents, pretèn burlar-nos de nou en aquesta ocasió. La burgesia vol escarnir ara la impotència en què es troba el -- darrer estament social, mes, per a què això no succeïxi, per a -- què els dependents despertin del seu estat abúlic és precis que dintre de les nostres associacions hi establím aquell nexa que -- lliga les multituds obreres: l'agrupació, la unitat d'acció, l'ac_{tu}alment d'una política societària és el deure que devem imposar-nos. La Secció d'Organització i Treball del CADCI té la paraula. Ella ha de dir si en el seu programa hi vol acollir el nostre, el que demana tota la dependència de Barcelona. Si en el seu si no -- hi podem pas reposar-nos que no es queixi pas, més tard Barcelona, si els dependents de comerç fan causa comú amb els obrers manuals; amb aquests que han fet triomfar la seva raó amb la raó de la for_{ça}."

- (774) "Acció", abril 1932, p. 20; "Acció" de febrer de 1918, p. 5. Aquesta taula proporcional d'augment fou lliurada al Foment del Treball Nacional "davant la insistència del seu President per a què concretèssim nostres pretensions". El darrer butlletí "Acció" citat, tot comentant el desenrotllament de la campanya, assenyala--va que "si ens hem d'atendre exclusivament a les respostes que en nostra secretaria s'han obtingut de l'element patronal, haurem de dir amb tota sinceritat que l'èxit no ha coronat pas la nostra em_{pre}sa. I és això significatiu de fracàs? Potser no, mirem-ho bé. Dades que hem pogut recollir entre un bon aplec de companys nos--tres, ens diuen tota una altra cosa. Hem triomfat, aleshores? No, i cal confessar-ho amb enteresa, perquè allà on s'ha concedit -- l'augment ha estat per regla general amb aquella forma i mida en què es fa regularment, en època normal, quan una casa va bé i el patró té ganes de tranquilitzar sa consciència, si bé ara s'ha -- fet amb bastant més extensió que en altre temps. És cert, també, que en nostres circulars demanant l'augment no hi fixàvem la proporció d'aquest, car d'haver-ho fet, s'hauria rebutjat a primer cop d'ull, per considerar-la exagerada, i nosaltres la volíem mos_{trar} justíssima; heus aquí perquè usàrem la tàctica d'apel·lar -- al que ésmentàvem més amunt, a la consciència, car això mateix ho expressàvem en nostres lletres adreçades als patrons, que per ara no els la pas remogut. Naturalment que ens manquen les dades --

d'aquest fi de mes, època en què correntment es verifiquem les -- puges de sous. Emperò, tot i no volent aventurar cap judici, sup_o sem ocorrerà com en el passat desembre: els augments seran moltisims més que de costum, encara que amb la proporció ordinària, un modestet deu per cent. Caldrà conformar-s'hi?"

(775) "Acció", febrer 1918, p. 5. "Abans que celebrin aquesta entrevista -afegia el mateix butlletí-, ja hem cursat a dits senyors unes comunicacions, pregant-los no adoptin el patró d'augment que, per acord tàcit o exprés, ve fent-se d'un deu per cent; que el que -- deuriem imposar hauria d'ésser de conformitat amb la taula proporcional d'augments que férem a mans del Foment del Treball Nacional". Recordi's la nota 774. També segons l'"Acció" esmentada, la Cambra de Comerç i la Lliga de Defensa Industrial i Comercial, - "sabent per endavant que no havíem de restar contents i enganyats amb una senzilla recomanació global que els llevés del compromís, s'han adreçat particularment als seus socis per mitjà de circulars, encareixent-los la necessitat d'augmentar els sous de la -- dependència llur."

(776) "Acció", febrer 1918, p. 5. "Sense que ens inspirei gaire confiança -prosegueix aquest butlletí-, esperem la decisió dels presidents de les entitats patronals; esperem, també, el resultat de fi de gener, i esperem més que res, que tots els nostres consocis s'apressin a omplir i retornar-nos l'adjunt volant, per a actuar de la manera que convingui".

Pel que fa als esdeveniments exteriors i a la nova suspensió de garanties, els efectes de la censura que comportava aquesta, incidirien sobre "Acció" que en aquest número de febrer de 1918, p. 6, suprimia un "articlet infofensiu" a l'espai dedicat a Organització i Treball, segons el mateix butlletí del mes de març, p.6.

(777) "Acció", març 1917, p. 5. "Si el 31 d'aquell mes de gener era esperat ansiosament -afegia aquest butlletí- per tots nostres companys de casa i de fora, més ho era per nosaltres, pel Centre que ocupava el primer lloc d'aquest formidable moviment que ha preocupat d'una manera tan manifesta a l'opinió pública i que, per -- tant, era el Centre qui de fet n'havia assumida la responsabilitat del mateix".

(778) "Sembla el més lògic d'aquest món -assenyalava "Acció" del 1 de

març de 1918, p. 5-6 que nostres companys s'apressessin a complir aquest requisit que no havia de produir-los cap feinada, i hem de dir amb recança que continuem patint la indolència de sempre. Certament que quan escrivim aquestes ratlles és un xic massa d'hora, però no és equivalent als dies transcorreguts el número escàs de respostes que portem rebudes". Aquest butlletí esmentava 669 voltants rebuts.

"Acció" d'abril de 1918, p. 5, tornava a doldre's que els socis no mostressin, "com sempre, gaire pressa en complir aquest requisit (...). Persisteix encara aquella constant indiferència vers la nostra Secció i de la que tantes vegades ens hem hagut de -- plànyer" i citava 165 butlletins rebuts.

"Acció" de maig de 1918, p. 5, comunicava que se seguien rebent "encara" respostes i que el proper número publicaria un resum de finitiu, projecte que no es compliria, si bé l'"Acció" d'abril de 1932, p. 20, publicaria els resultats definitius com veiem a la nota següent.

(779) "Acció" d'abril de 1932, p. 20. Els 519 questionaris o butlletins que comunicaven alguna millora salarial, suposaven un percentatge d'un 62'23 % de respostes positives sobre el total de qüestona--ris rebuts. Aquests darrers distribuïts d'acord amb els augments que comportaven, donaven el quadre següent, segons aquell butlletí:

207	un	augment	del	10%
80	"	"	"	15%
109	"	"	"	20%
61	"	"	"	25%
22	"	"	"	30%
6	"	"	"	35%
6	"	"	"	40%
2	"	"	"	45%
19	"	"	"	59%
1	"	"	"	55%
2	"	"	"	60%
2	"	"	"	100%
1	"	"	"	110%
1	"	"	"	120%

També, "Acció" de febrer de 1918, p. 5; "Acció" de març de 1918, p. 5; "Acció" d'abril de 1918, p. 5; i "Acció" de maig de 1918, p. 5. Els butlletins citats de febrer i abril de 1918, assabentaven, igualment, de diverses cases que havien comunicat al CADCI haver augmentat els sous dels seus dependents.

- (780) "Acció" de març de 1918, p. 6, definia amb aquest qualificatiu el promig de 18'98% que donava fins aquell moment per unes centèsimes del porcentage definitiu.
- (781) "Acció", març 1918, p. 6. Esmentem, finalment que la Secció d'Orga nització i Treball, segons aquest mateix butlletí (p.5), havia pre parat, "a tall d'epíleg, una veritable empaperada dels murs de -- nostres carrers i places, amb un sens fi de cartells de relació di ferent i de variats colors, qual fixació s'havia d'escaure el 30 de gener. Dificultats sorgides a darrera hora i que ens barraren - el pas, van fer que tinguéssim de guardar-los per a una altra oca sió. Ja tindran utilitat no obstant."
- (782) "Acció" de novembre de 1917, p. 5: "Amb l'ànim d'abans i amb la -- confiança de sempre tornen a la brèga, amb ganes d'enllestir aviat. Havíem dit amb tota sinceritat que la campanya a favor del compli ment de la llei de descans dominical s'havia de guanyar si sabíem persistir en nostra fermesa; en fi, que el procés a seguir seria - llarg. Però tenint el terreny preparat com el deixàrem quan les -- circumstàncies especials d'aquests darrers temps ens van obligar a abandonar-lo, hem de suposar que si hi esmercem aquella mateixa, - energia, dintre poc tindrem aquest enutjós problema resolt per sem pre més. Quedem d'oncs que hem d'enllestir." L'"Acció" esmentada, després, cridava a la col.laboració dels socis, i, en concret, per a un treball d'estadística, com ja ho hem assenyalat al seu moment. V. la p. 390 i nota 740 d'aquest capítol.
- (783) SECCIO PERMANENT D'ORGANITZACIO' I TREBALL.- Octaveta cit.
- (784) Ibid.
- (785) V. l'article El C.A. de D. del C. i de la I., a "La Publicidad" -- del 8 de juliol de 1918, esmentat a la p. 313 i sgs. El diputat so cialista Largo Caballero, ho era per Barcelona.
- (786) "Acció" de juliol de 1918, p. 5, assabentava de l'anul.lació dels pactes i de les gestions fetes en aquest sentit: "A primers d'aquest

mes de juny es discutí al Congrés la llei de Jornada Mercantil, -- prenent-hi part en defensa nostra el diputat Sr. Largo Caballero. Nosaltres complint un deure de gratitud el felicitàrem, demanant-li a l'ensem, molt atentament, fes una interpel.lació en sessió del Congrés, demanat al Ministre de la Governació, s'interessés -- per l'anul.lació dels pactes. Junt amb el prec que férem a dit -- senyor, li enviàrem un memorial ple de dades i informes, a fi que tingués argumentació ferma i concisa, per si volia atendre a ço -- que nosaltres li demanàvem. Dit diputà ens contestà, el que efecti vament feu, o sigui que el mateix dia de rebre la nostra carta for mulà la interpel.lació. En vista de tan bona acollida sostenírem contínua correspondència amb ell, enterant-lo de tot quant poguéss ésser-li útil, vetllant sempre pel mateix. I per fi, quina satis-- facció fou la nostra quan vegérem el diumenge que tots aquells tre balls que aquest Centre hi té esmerçats fóren coronats per l'èxit més positiu. (...) Tot seguit aquest gremi (de detallistes) envià els corresponents telegrams de felicitació a totes aquelles perso nalitats que s'han interessat en això. Sols resta doncs ara, que les autoritats locals vulguin fer complir la llei." V. també, --- "Acció", abril 1932, p. 20-21.

- (787) SECCIÓ PERMANENT D'ORGANITZACIÓ I TREBALL.- Octaveta cit. "El Cen tre -abrogant-se per uns instants la representació de tota la de pendència barcelonina- complí un deure de gratitud envers nostre excel.lent defensor i li adreçà la enhorabona més sincera pel seu èxit junt amb el testimoni de nostre pregon reconeixement pel bri llantíssim servei que ens havia prestat", afegeix el mateix escrit.
- (788) V. així, "El Diluvio" del 4 de maig de 1918. La comissió fou acom panyada de membres del Sindicat de l'Agulla, que denunciaven que en molts tallers no es complia el descans dominical. L'alcalde cri daria, segons el diari esmentat, als caps de la guàrdia municipal i urbana, "dándoles órdenes terminantes para que sean denunciados cuantos talleres infrinjan dicha ley". Tanmateix, malgrat això i "unas notas officiosas de la alcaldia" que "anunciaron el buen -- proposito de hacer observar el descanso dominical en los talleres de modistas", segons "El Diluvio" del 21 de maig de 1918, "se nos antoja que no han sido abundantes los frutos que se han cosechado. Porque según se nos dice, en los talleres de modistas sigue traba jándose los domingos hasta primeras horas de la tarde (...)"

- (789) V. "El Diluvio" del 8 de maig de 1918. L'entrevista es feu el dia 7 de maig i el governador, com sempre, "ofreció ocuparse con el - mayor ineterés del asunto".
- (790) V. "El Progreso" del 24 de maig de 1918: "Entre los dependientes de Comercio reina gran agitación y malestar en vista de los abusos que se cometen con la ley del Descanso, cuyas infracciones van aumentando de dia en dia hasta el punto de que existen barriadas enteras en que los establecimientos están abiertos en las mañanas del domingo. La Asociación de la Dependencia Mercantil, indignada por el incremento alarmante que estos abusos van tomando y a fin de -- evitarlos en absoluto, prepara una intensa campaña en pro de dicha ley, y contra los célebres pactos hechos en tiempos del Sr. Portela entre ciertos dependientes faltos de escrúpulos y sus patronos, pactos que perjudicarian grandemente a la colectividad mercantil."
- (791) "El Progreso" del 28 de maig de 1918; "El Progreso" del 2 de juny de 1918.
- (792) V. "El Progreso" del 3 de juny de 1918. També "Solidaridad Obrera" del 4 de juny de 1918. "El gobernador y el alcalde, la Junta Local de Reformes Sociales y la Unión Gremial -afegia "La Soli"- se ha-- brán dado cuenta que si a los 16 años de ser promulgada la ley del descanso dominical no se han visto capaces de hacerla cumplir, los dependientes por sí solos se bastan y se hallan dispuestos a llevar a cabo su obra redentora. Todos los gremios patronales y las asociaciones de dependientes que niegan su concurso a los compañe-- ros esclavizados que sienten ansias de mejorar y esperan la ayuda nuestra, habrán comprendido también que se va adelante prescind-- diendo de todos ellos. Y por último los camaradas dependientes, - que anteayer enseñaron la santa rebeldía que anida en sus corazo-- nes, se habrán hecho cargo de la imprescindible necesidad de unirse y seguir los métodos preconizados por el sindicalismo a base de acción directa. Es de esperar, pues, que esta campaña que ahora - empieza siga el verdadero camino." "El Liberal" del 1 de juny de 1918, subratllava també que els establiments havien tancat el dia anterior com a conseqüència de la "intensa campaña realizada por la dependencia mercantil y las disposiciones gubernativas"; segons aquest mateix diari, "las autoridades habian adoptado grandes precauciones; pero resultaron innecesarias, pues no se produjo inci-- dente alguno", afirmació contradictòria amb les que fa "El progre--

so", com pot veure's.

- (793) "La Veu de Catalunya" del 8 de juny de 1918, en informar de la sessió del Congrés, assenyala: "El Sr. Largo Caballero diu que segons li comunica el CADCI de Barcelona, el 1912 es firmaren uns pactes amb els patrons per algunes societats obreres per eludir el compliment del descans dominical. El Centre elevà recurs al ministeri de la Governació, i fa cinc anys que aquest recurs està al ministeri sense resoldre's. Demana que es resolgui per a evitar que els obrers hagin que apel·lar a procediments que no els agraden. (...) El ministre de la Governació contesta que el recurs es resoldrà de seguida i que telegrafiarà als governadors per a què vetllin pel compliment de la llei del descans dominical. El Sr. Largo Caballero manifesta que aprofitant la bona disposició del ministre li va a donar algunes dades, i li diu que als obrers de Barcelona, l'abril i maig últims, han formulat milers de denúncies i no s'ha imposat una sola multa."
- (794) V. així, "El Progreso" dels dies 9 i 10 de juny de 1918; "Solidaridad Obrera" del 10 de juny de 1918; "El Progreso" del 18 de juny de 1918. "El Progreso" del 10 de juny subratlla, a la seva informació, per exemple: "Los dependientes en algunos casos y con razón, recurrían a la violencia"; i conclou: "Los dependientes deben prescindir de los oficios del gobernador y por su cuenta obligar al cierre rompiendo cristales y rompiendo cabezas si es necesario. Todo lo que no sea una acción enérgica es perder el tiempo y han pasado aquellos días de respeto y transigencia. Hay que ser violentos, si quereis vencer." I la "Solidaridad Obrera" esmentada, conclou també la seva informació: "(...) sigan los dependientes demostrando su energía sin asustarse por las detenciones y cargas que la policia haga, pues al fin y al cabo este es su único trabajo". Els incidents del dia 16 motivarien els telegrams que esmetem a la nota següent.
- (795) V. "La Veu de Catalunya" del 14 de juny de 1916; "El Progreso", 15 de juny de 1918; "Solidaridad Obrera" del 16 de juny de 1918, remarcava que aquest míting "se vió mucho más concurrido que el anterior (el del 28 de maig). Esto prueba que los dependientes van despertando de su letargo." Buxeda, Domínguez, Suño, Aiguaviva, Rovira, Cardona, i Farrerons prendrien la paraula, a l'acte en el qual,

segons aquest darrer diari citat, els assistents varen pronunciar el crit de "Viva Solidaridad Obrera", gest al qual, aquest òrgan responia que aplaudia la campanya dels dependents i "ahora, como siempre, admira vuestra lucha y está a vuestro lado". El signant d'aquestes informacions, "Xordi", convidava els oradors a treballar per la unitat dels dependents i no fiar-se de "vanas promesas". La "fuerza, como hasta aquí se ha visto, radica en los dependientes, y es la única que hay que emplear".

"La Veu de Catalunya" i "El Progreso" citats, reproduïxen els telegrames al president del Consell de Ministres perquè interessés al ministre de la Governació l'anul.lació dels pactes "antes domingo próximo" i a Largo Caballero demanant-li que interpel.lés al ministre de la Governació "por su pasividad en asuntos pactos ya desfavorablemente informados por Institutos Reformas Sociales que eluden de manera vergonzosa Ley Descanso Dominical excitando ánimos e inclinándolos a determinaciones sensibles para todos."

Amb motiu dels incidents del diumenge dia 16 de juny de 1918, Rodríguez Cárdenas, president de l'Associació de la Dependència Mercantil, telegrafiava a Largo Caballero, assenyant-li que l'incompliment del descans dominical "por pasividad autoridades ha originado hoy disturbios, habiendo sido detenidos y maniatados seis dependientes" i demanant-li que interpel.lés al govern "para anulación de los pactos, causa del malestar y divergencia que existe entre los dependientes"; i al President del Consell de Ministres remarcant-li que, després de 14 anys en vigor, la llei del descans dominical no es complia a Barcelona i "hoy han sido detenidos y maniatados seis dependientes por velar por los fueros de la ley", -- raó per la que protestaven enèrgicament per la passivitat de les autoritats, "lo cual es causa de las alteraciones del orden público."- "El Progreso", 18 de juny de 1918.

- (796) V. així l'article esmentat de "La Publicidad" del 8 de juliol de 1918 a la p. 313 i sgs. V. també l'apartat L'evolució del CADCI entre 1914 i 1918, p. 304 i sgs. I, més endavant, p. 404 .
- (797) "La Veu de Catalunya" del 23 de juny de 1918 reproduïx el telegrama del ministre de la Governació al governador civil de Barcelona, comunicant-li l'anul.lació dels pactes per real ordre i encarregant-li vigilés "con toda escrupulosidad el descanso dominical". El mateix diari manifestava que el gremi de detallistes del CADCI

tenia "falagueres impressions respecte al desenllaç de la campanya que en favor del descans dominical està sostenint des de fa molt temps". Les gestions fetes prop dels poders públics per l'anul·lació d'aquells pactes, segons "La Veu de Catalunya", estaven "a punt d'ésser coronades pel més franc èxit. El sots-secretari de Governació acaba de comunicar al citat gremi que, a instància del diputat per aquesta ciutat senyor Largo Caballero, serà molt aviat resolt el recurs que elevà el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria a aquell ministeri el 1912, el qual fou favorablement informat per l'Institut de Reformes Socials." "La Veu de Catalunya, esperava que de resoldre's aviat aquest "plet", "potser s'acabarien aquestes gresques que presenciem tots els diumenges per nostres principals vies públiques en les quals convé fer constar que el CADCI no té cap mena d'intervenció".

(798) "Acció" de juliol de 1918, p. 5, declarava: "Serem breus com poques vegades. En els moments en què impaciències inexplicables -fa --- quatre dies que el Centre feia digna i seriosa campanya pública i aleshores ningú no les sentia- porten l'aldarull a les vies ciutadanes com única solució del problema de descans dominical, procediment fracassat en totes èpoques, és justament ara, doncs, que al Gremi li cap el goig immens d'escampar la bona nova: Els pactes, absolutament tots, acaben d'ésser anul·lats. Mercè a qui? Que tothom repassi la pròpia consciència i en justícia ho digui. Però tothom, també, no oblidí, en fer-ho, al digníssim diputat Sr. Largo Caballero, que tan directament hi ha intervingut i a qui des d'aquestes planes de nou rendim tribut de nostre pregon agraïment. Vol dir això que anul·lats els pactes queda tot llest? Les autoritats avui ja no poden al·legar aquelles dificultats que tan sovint ens retreien per a excusar-se de l'incompliment de la llei. Voldran -- actuar en endavant d'encobertores de les infraccions que més o --- menys vergonyosament es produiran. Ara sí que és arribat el moment d'estar a l'aguait. Consti que nosaltres de temps, sempre hi hem estat, i no deixarem perdre aquesta magnífica ocasió que se'ns ofereix."

V. també, "La Veu de Catalunya" del 25 de juny de 1918, citada a la nota 805.

(799) Les comissions de dependents recorrerien el 23 de juny, els carrers com els altres diumenges alhora que el governador donava ordres --

perquè els agents vetllessin pel tancament dels establiments. Tanmateix, es presentarien més de 50 denúncies, segons "El Progreso" per infraccions de la llei, i es produïrien alguns incidents a la Ronda de Sant Antoni amb càrrega de la guardia civil contra els dependents i al carrer Sant Antoni Abat on fóra trencat el vidre d'una sabateria amb la detenció del suposat autor, a part de l'anada d'un nombrós grup de dependents per les Rambles i carrer del Comte del Asalto. "El Progreso" i "Solidaridad Obrera", per la seva banda, protestarien del capteniment de la policia i de la guardia civil. V. "El Progreso" del 22 i 24 de juny de 1918, "La Veu de Catalunya" del 24 de juny de 1918, i "Solidaridad Obrera" del 27 de juny de 1918.

(800) "El Progreso" del 27 de juny de 1918, informava que el dia abans, havia visitat l'alcalde una comissió de dependents i patrons, -- "presidida por nuestro amigo C. Rodríguez Cárdenas", president de l'Associació de la Dependència Mercantil, i per Teodor Barasona, president del Gremi de mercers, acompanyada pel regidor radical -- Romo. Els comissionats "expusieron al alcalde el deseo de que con objeto de que la Ley del Descanso pudiera cumplirse estrictamente se evitara la venta en los Encantes el domingo. El alcalde encontró muy justa la petición y dijo que pondría todos los medios para que el deseo de los visitantes pudiera ser una realidad". La comissió s'entrevistaria després amb els caps de les minories radical i regionalista que respondrien positivament.

Pel que fa al gremi de detallistes del CADCI, "Acció" de juliol de 1918, p. 5, assenyalava que hom havia visitat darrerament el regidor Puig i Esteve "per parlar-li d'aquest assumpte (que les autoritats locals volguessin fer complir la llei), indicant-nos que -- precisament té molt en compte això i que vetllarà continuament, -- fent tot el possible per poder satisfer les justíssimes aspiracions dels dependents de Barcelona, com ha demostrat en les dues sessions tingudes per l'Ajuntament de nostra ciutat."

Segons l'octaveta citada de la Secció Permanent d'Organització i Treball, Puig i Esteve, "ha reclamat en sessió pública un xic més d'interès per part de l'alcaldia, per a què els seus agents fessin complir la llei de descans, i a l'ensens va iniciar una campanya dins aquèlla corporació a fi que en diumenge no es permeti el vergonyós espectacle dels encants que s'acostumen celebrar, confiant-

se fundadament que semblants gestions estan properes a veure's coronades per l'èxit".

- (801) "El Liberal", 29 de juny de 1918.
- (802) "El Liberal", 29 de juny de 1918. "El Progreso", 30 de juny de 1918.
- (803) "El Progreso", 5 de juliol de 1918; "Solidaridad Obrera", 5 de juliol de 1918; "El Liberal" del 5 de juliol de 1918. Les entitats organitzadores eren l'Associació de la Dependència Mercantil, Associació Ferretera, Associació de Dependents de Mobles i la Unió Ultramarina.
- (804) "Acció" d'agost de 1918, p. 6. La lletra, adreçada a la premsa, -- afirmava el següent: "Els abaix firmants, socis del CADCI, es dirigeixen a vosté, Sr. Director, pregant-li se serveixi autoritzar des de les columnes del diari de sa digna direcció la nostra més enèrgica protesta per l'actitud violenta adoptada pels elements de la dependència mercantil aplegats al míting que se celebrà anit a l'Iris Park. Efectivament, responent a la convocatòria feta públicament des de la premsa, i per mitjà de cartells, assistírem a -- l'acte com a dependents que som i ens veiérem sorpresos a l'observar com la nostra presència fou rebuda amb marcades mostres d'hostilitat. Hi anàrem pacíficament, desitjosos de conèixer els arguments que hi aduirien per atribuir-se l'èxit d'una campanya realitzada per nosaltres durant llarg temps amb una persistent serietat; i a la nostra actitud correcta i serena, hi oposaren des de la tribuna i des del escons populars una hostilitat manifesta, des fent-se els oradors amb una sèrie d'insults a la respectable entitat a la qual tant deu la nostra classe i per les nostres modestes persones, veient-nos obligats a abandonar el local davant --- l'actitud tumultuosa i agressiva d'una part de la dependència mercantil. Nosaltres, mentre preparem la publicació dels documents -- que han de palesar com la consecució del compliment de la llei del descans obeeix als continuats esforços del CADCI, protestem pels insults referits al Centre, al qual pertanyem, i de la desgraciada i grollera actitud observada amb nosaltres, impròpia del nostre element i del respecte que sempre la nostra entitat ha demostrat vers els amics i els adversaris.- Rafael Llinàs, J. Giralt, J. -- Torrents i Dagés, Josep Balué, Celestí Miquel, Josep Comas, Casas,

Francesc Delgado." - "La Veu de Catalunya", del 7 de juliol de -- 1918. L'"Acció" esmentada a dalt, reproduïx també la lletra, si bé sense els noms signants.

(805) Així, "La Veu de Catalunya" del 25 de juny de 1918, publicava una titulada "nota oficiosa", en la que assenyalava que "ratificant la notícia publicada darrerament, el Gremi de Detallistes del CADCI s'ha enterat amb gran satisfacció de la resolució del ministeri de la Governació anul·lant els pactes que impossibilitaven l'estricta compliment de la llei del Descans Dominical. És un bell coronament a les gestions que el gremi porta a cap prop dels poders públics, els quals donant una prova palesa de la justícia que fonamentava la demanda han fallat a son favor. En vista de tal èxit, degut a la persistència de la campanya que fa el Centre, el Gremi orientarà les seves gestions, responent al pla que té traçat i que té la seguretat que acabarà amb la més completa victòria." Recordi's també la nota 796.

(806) Los dependientes de comercio. Viril protesta contra el CADCI.-"El Progreso" del 12 de juliol de 1918: "Nos ha visitado un numeroso grupo de dependientes de comercio, todos ellos afiliados al CADCI, para que hiciésemos constar su más enérgica protesta por la actitud poco favorable a los intereses de la clase, que en la Campaña pro Descanso dominical ha observado dicho Centro, actitud más bien perjudicial que otra cosa para dicha campaña, pues se ha dado el caso ignominioso que 2 dependientes que fueron detenidos a causa de dicha campaña, y que eran socios del Centre, se han visto obligados a recurrir a la Asociación de la Dependencia Mercantil, que con un altruismo que le honra ha trabajado con ahinco hasta lograr la libertad de dichos jóvenes, pues el Centro, sabiendo el caso, no se ha preocupado ni mucho menos, de la suerte de sus socios. Contra esto protestan nuestros visitantes y al mismo tiempo llaman la atención de todos los dependientes de comercio que abran los ojos y no se dejen seducir por los atractivos que pueda tener un Centro, en el que la mayoría de sus componentes son burgueses." L'autenticitat de la procedència d'aquest escrit de dependents del CADCI és difícilment creïble, tant per l'òrgan de premsa escollit com pel seu contingut mateix.

(807) V. així, "Solidaridad Obrera" del 11 de juliol de 1918, "El Liberal" del 8 de juliol de 1918, "La Veu de Catalunya" del 8 de ju-

liol de 1918 i "El Progreso" de la mateixa data; "El Progreso" del 15 de juliol de 1918, "El Progreso" del 20 de juliol de 1918, "El Progreso" del 22 de juliol de 1918, "El Progreso" del 3 d'agost de 1918, "El Progreso" del 5 d'agost de 1918, "El Progreso" del 17 de juliol de 1918, "El Progreso" del 24 d'agost de 1918, etc. La cantarella de les informacions era sempre semblant: tancament pràcticament general de les botigues, grups de dependents que recorrien els carrers i obligaven als recalcitants a tancar produint-se alguns incidents, precaucions i vigilància de la policia i voluntat més palesa de fer complir la llei per part de les autoritats, les quals s'oposaven també als dependents que usaven de la violència. "El Progreso" darrer citat del 24 de juliol de 1918, - finalment, reproduïa la crida de la Comissió pel descans dominical, per a formar "una comisión, lo más numerosa posible, para visitar y hacer cumplir la ley en alguna de las barriadas extremas en donde se falta a ella descaradamente" (El subratllat és nostre) i -- pregava a quants particularment fessin alguna denúncia, la lliuessin abans de la una de la tarda al local de la Unió Ultramarina.

(808) "El Progreso" del 31 d'agost de 1918, d'aquesta manera, assabentava que la Comissió pel descans dominical, a la seva darrera reunió, havia acordat de visitar el governador i l'alcalde, "para suplicarles que hagan efectivas lo antes posible las últimas denuncias" i recomanar al segon "que no tolere en los encantos se burle la ley". A part del tema de la jornada de treball, al que ens referim tot seguit, la comissió convocava a "todos los dependientes el próximo domingo a las 9 para nombrar las comisiones para las denuncias".

(809) Segons "El Progreso" esmentat a la nota anterior, a la reunió citada, hom estudià "detenidamente la ley de la Jornada, acordando emprender la campaña a mediados de septiembre".

La darrera setmana de juliol de 1918, per un altre costat, en una reunió de la mateixa comissió, s'havia parlat ja també d'emprendre una "activa campaña en pro de la jornada mercantil" i hom havia acordat de convocar a "todas las entidades obreras para pedirles apoyo moral en estas campañas" (la de la jornada i del descans dominical).- "Solidaridad Obrera; 28 de juliol de 1918.

El 2 d'agost de 1918, se celebrava una reunió d'entitats obreres,

a la Unió Ultramarina, convocada per les quatre associacions de -- dependents que menaven la campanya pel descans dominical, en la -- qual hom acordava de "ponerse en relación directa con la federa-- ción local y celebrar una segunda reunión para tomar acuerdos defi nitivos que influirán decisivamente en el cumplimiento de las le-- yes que amparan al proletariado mercantil".- "El Progreso" del 4 -- d'agost de 1915. V. El mateix diari dels dies 2 i 5 d'agost de 1918.

(810) Aquesta campanya era duta a terme després de la renovació de les -- juntes de la Secció d'Organització i Treball i del Gremi de deta-- llistes, a les assemblees generals respectives del 8 i 10 de juny de 1918, que posaven al seu davant a Joan Torrents i Dagés (Orga-- nització i Treball) que substituïa a Feliu i Codina, i a Manuel -- Mallol (Gremi de detallistes). V. "Acció" de juliol de 1918, p. -- 4-5. Segons "Acció" d'agost de 1918, p. 6, la Junta del Gremi, des-- prés "d'haver-se fet càrrec de sos respectius llocs", acordava de "seguir amb gran atenció la tasca en pro del descans dominical, i ha organitzat des de que els pactes han estat anul.lats, comissions que recorren la ciutat, formulant denúncies dels establiments que -- no compleixen la dita llei" i pregava a tots els socis que sabessin d'alguna casa infractora, ho possessin en coneixement de la Junta del Gremi. V. igualment, "Acció" de setembre de 1918, p. 10, que -- reconeixia el compliment quasi generalitzat del descans dominical, si bé "amb algunes excepcions que procurarem anar subsanant, a quin efecte tenim creades unes comissions que recorren la ciutat vella pel compliment d'aquella llei", raó per la qual pregava "als com-- panys es prenguin amb interès aquesta qüestió i vulguin assistir -- tots els diumenges a les 10 del matí i a nostre estatge per engroi-- xir aquelles comissions i fer així més eficaç llur tasca"; i "Acció" d'octubre de 1918, p. 6, que esmentava la tasca de les comissions que prosseguien regularment la seva tasca cada diumenge i repetia la crida als socis del Centre, perquè vinguessin cada diumenge pel matí per a fer-les "més nombroses".

(811) V. així l'article signat per Salvio Aiguaviva Garcia, titulat Los dependientes del comercio. Desviaciones lamentables.- "Solidaridad Obrera" del 6 d'agost de 1918. L'autor, dependent, segons confes-- sava, que havia estat a tots els mítings i cada diumenge al carrer, amb les comissions de dependents, considerava "una desviación muy lamentable solicitar ahora el apoyo del Gobierno y de los políti--

cos. Hasta la fecha, en 14 años que con más o menos actividad se ha luchado por descansar los domingos, hemos logrado del primero, el palo que ha molido nuestras costillas, y de los segundos, solamente un poco de atención en el preciso momento que exteriorizado en la calle nuestra más airada protesta. Y si se me arguye que -- nuestras asociaciones, dado su fatal legalismo, no pueden dejar -- estos moldes anticuados y contraproducentes, no estan formadas por individuos suficientemente capacitados para emprender el camino -- de nuestra emancipación, y, si en último caso, se argumenta que defendiendo una ley escrita por los de arriba es forzoso, en su consecuencia, relacionarnos con ellos, yo replicaré señalando el ejemplo de la presente ocasión. Sin mirar si nuestras sociedades padecen de estas ni aquellas rémoras; sin ocuparnos de la capacidad intelectual de los dependientes, y sin consultar a la autoridad ni a la política, salimos a la calle y con nuestra exclusiva fuerza se cerraban las tiendas y exigíamos del egoísmo burgués la pequeña libertad que los domingos debemos disfrutar los esclavos del mostrador o del escritorio. Y es que por un momento, tan solo por un momento, pasó por nuestra mente el lema de la Internacional: La emancipación de los trabajadores ha de ser obra de los trabajadores -- mismos..."

J. Martí, en un altre article a "Solidaridad Obrera", el 8 de juliol de 1918, titulat A la dependència mercantil, cridava a la -- conscienciació dels dependents i a una actuació enèrgica i a no restar esperant el resultat d'una nova llei, la qual "poco valdria, si por nuestras fuerzas, si por nuestra energia de dependientes no hacemos justicia contra los burgueses, para que se cumpla la ley", tot referint-se a la llei de la jornada mercantil.

- (812) Segons "Solidaridad Obrera" del 14 d'agost de 1918, i al preu de sis pessetes per persona, però fóra suspés per "falta de concurrencia": "Seria desconocer el modus vivendi de los dependientes de comercio para esperar un gran número de ellos en un ágape como el -- fracasado. Los hombres o jóvenes que por irrisorios sueldos se ven forzados a hacer el artículo tras el mostrador durante 12 o 14 horas diarias, no pueden permitirse el lujo de gastar seis pesetas -- en una comida, por la sencilla razón de que no las tienen. Un reducido número de dependientes, quizás los organizadores, serán los que den efectividad al acto. Los demás, todos los demás, conside--

ran una burla y un escarnio a su pobreza el dispendio que se permiten hacer unos cuantos de sus compañeros. "El comentari era escrit també per Salvio Aiguaviva Garcia, i era titlat Los dependientes de comercio. Lecciones provechosas.

- (813) SECCIO PERMANENT D'ORGANITZACIÓ I TREBALL.- Octaveta cit.
- (814) Ibid. El subratllat és nostre. "Avui -prosegueix l'escrit- que -- els resultats ens donen la raó del nostre procedir, ens hem imposat amb goig la present tasca historiadora. Vos, company dependent, que la llegiu, hi trobareu la transcripció fidel dels fets esdevinguts, i si ells encenen un xic més la flama del vostre amor pel Centre, donarem per sobradament compensades les emocions sofertes en venturosos moments de brega, que hem assolit amb tota braó, pensant sols en les penalitats de la dependència de detall i en el perve-- nir social de nostra mare Pàtria." I cloïa la recensió històrica - amb aquests mots: "(...) aquí acaba la relació dels fets succeïts, quin resultat final és una victòria més que el Centre pot afegir a les moltes altres que porta estampades en sa preuada història".
- (815) V. p. 366 i sgs. També la nota 602 d'aquest capítol
- (816) "Acció" de maig de 1918, p. 6. Respecte aquest projecte, "diverses vegades presentat al Senat -llegim en aquest mateix butlletí-, enviarem tot seguit els convenients telefonemes de forma que calen essencials modificacions al Projecte de llei, d'acord amb l'informe que va emetre la Secció l'any 1914, establint i classificant -- les diferents menes de treball a què es dedica la dependència mercantil, fent constar d'una manera clara, que disfruta ja de menys hores de treball que les que van a establir-se". "El Progreso" del 12 d'abril de 1918, resum el contingut del projecte de llei, que, entre d'altres coses, establia un descans continu d'onze hores, el tancament dels establiments de les 8 de la tarda a les 7 del matí, llevat dels dissabtes que podrien romandre oberts mitja hora més, amb dues hores, a més, de descans per a dinar, i la supressió de l'internat, "excepto para los menores, de acuerdo con padres y tutores"; per als que prestessin servei fora de l'establiment, per un altre costat, "comenzarán sus faenas a las 8 de la mañana hasta las 9 de la noche".
- (817) "El Poble Català" del 15 d'abril de 1918.

- (818) "El Progreso", 7 de maig de 1918; "El Diluvio", 7 de maig de 1918.
- (819) "El Diluvio", 8 de maig de 1918.
- (820) "Solidaridad Obrera", 8 de maig de 1918.
- (821) "Solidaridad Obrera", 9 de maig de 1918.
- (822) "Solidaridad Obrera" del 9 de maig de 1918. Segons aquest diari, - el president, de la Unió Ultramarina, resumiria tot relatant "la miserable vida de los esclavos del taulell (mostrador), que comen lo que no puede venderse por malo; duermen entre desperdicios y embutidos y pesan con miras al cajón del amo. No hizo mención -afegeix el comentari del diari anarcosindicalista- de que estos y -- ellos, con su tranquilidad ancha como la blusa que visten, es el - origen y causa de que las mujeres se metan a dependientes y fien a los transeuntes en determinadas ocasiones. Salat y Monegal son - dos muestras. ¿Vale?" V. també, "El Diluvio", del 8 de maig de 1918 "El Progreso" del 9 de maig de 1918, i "El Liberal" del 8 de maig de 1918. La crònica de "Solidaridad Obrera" fóra feta en dos dies, l'esmentada dels dies 8 i 9 de maig, i en el primer, tot comentant l'incident citat, assenyalaria: "Como el incidente merece atención y observar la causa y el ánimo de los dependientes que se manifestaron en forma contraria, dejaremos para mañana espigar este campo de la cuestión societaria. Los dependientes también son trabajadores explotados, y hasta esclavos. Deber nuestro es ayuocar a su emancipación."
- (823) Diverses de les esmenes aprovades figuraven ja a l'informe de la Secció de Relació i Treball que sobre el projecte de llei de regulació de la jornada de treball dels dependents, feu el CADCI el 1914. Les esmenes a "El Diluvio" del 8 de maig de 1918 i a "El Progreso" del 9 de maig de 1918. La presidència del míting, en resumir assenyalaria que "no pudiéndose unificar los grupos en la clase de dependencia, se deben establecer jornadas distintas para cada uno, que debe seguirse la tendencia general a reducir horas de trabajo, a fin de combatir la huelga forzosa, cada dia más extendida por el aumento de mujeres que ocupan plazas hasta ahora desemepeñadas por hombres y para ahorrar luz". Les esmenes fixaven la jornada en 9 hores "para los detallistas, mozos, cobradores, conserjes, recaderos, repartidores, aprendices y meritorios"; en 8 "para almacenistas, dependientes de despacho

y corredores"; i de 7 "para los bancos, escritorios y oficinas"; en funció d'aquestes esmenes es presentava la corresponent regulació d'horaris d'entrada i sortida, es proposava la supressió de diverses excepcions previstes al projecte (dependents de farmàcia, articles de cirurgia, ortopèdia i sanitat, laboratori, caixa d'estalvi, confiteria i ultramarins), que les associacions que fossin escoltades tinguessin com a mínim un any d'existència, que en compensació als 30 dies que no regiria la jornada "para dar lugar a inventarios, etc., se concedan 15 dias de vacaciones con haber, estableciendo uno o dos turnos a todos los dependientes" i que la jornada de treball continu no pogués ésser superior a sis hores.

- (824) "Acció", juliol 1918, p. 5. Fou l'origen de la intervenció de Largo Caballero en la qüestió del descans dominical, com hem vist. V. p. 400-401, 1, en concret, la nota 786 d'aquest capítol.
- (825) V. la nota 809. La Unió Ultramarina, per exemple, convocava un míting al seu local, per al dia 20 de juny de 1918 per a fixar la seva línia de conducta davant de la llei de la jornada i de l'incompliment del descans dominical, problemes plantejats, segons la convocatòria, al IX Congrés de Dependents, d'àmbit estatal. V. "El Progreso" del 19 de juny de 1918.
- (826) "Acció" d'agost de 1915, p. 8: "Nosaltres consocis s'hauran enterat per la premsa local de la creació de la Borsa Oficial en nostra ciutat i de la pretensió dels directors de la mateixa coaccionant als que en ús del seu dret operen lliurement dintre el saló de la Casa Llotja. Això que sembla un fet que interressi només que a les esferes econòmiques (i si fos així no tindríem perquè parlar-ne en aquestes columnes) té dos altres aspectes; i aquests són el patriòtic i el social. La pretensió dels senyors de la Borsa Oficial vol dir senzillament començar una nova època per aquella gloriosa Casa, vol dir anul·lar la voluntat d'aquells grans reis En Pere IV que la començà i en Martí l'Humà que li donà fi, vol dir no respectar les disposicions del Consell de Cent que volia que aquella casa fos per sempre més la casa de tot el comerç de Barcelona. I la tradició s'anava desenrotllant i en aquella casa tan nostra, hi entrava tot aquell qui volia comprar o vendre, fins que vingué un dia, i aquest dia no en fa gaires que ha passat, en què uns senyors amb no sé quins papers i drets i privilegis nou vinguts d'allà on venen de tant en tant vergassades per l'esperit li

beral de nostra terra, hi pretenen acaparar les operacions bursàtils dintre d'aquell saló que és un temple a la llibertat, que -- més que saló és una plaça pública. Sortosament la junta administradora de la Casa Llotja, ben sabedora d'això que és aquella casa, fa pocs dies es reuní, i prengué l'acord de permetre, igual -- que a la Borsa Oficial, contractar dintre el saló als representants de l'Associació de Mercat lliure quins per altra part no volien -- fer la competència sinó que li oferien la seva cooperació. Si com a catalans ens interessa el que el mercat lliuri continui com fins ara actuant, no ens interessa menys com a dependents. L'anul.lació del mercat lliure vol dir la quasi desaparició de la banca, en quina molts dependents s'hi guanyen el pa de cada dia, car la Borsa Oficial per l'índole de ses operacions no necessita dels serveis de la banca siguent además aquestes operacions migrades en -- comparació amb les que efectua el mercat lliure. És per això, al veure el perill que corrien molts de nostres consocis que aquesta junta (de Relació i Treball) s'ha posat a la tasca i de quina donarem compte al número prop vinent." Si bé no s'hi tornaria a referir més endavant.

- (827) "El Poble Català" del 5 de gener de 1916. Pel que fa a l'exempció d'impostos, la Secció d'Organització i Treball, el febrer de 1916, adreçava una instància a la Direcció General del Timbre, "sol.litigant sigui declarada la mateixa exempta de dit impost, com a entitat obrera que és, i compresa, per tant, en els preceptes de -- l'article 153 de la Llei reguladora d'aquell. És de creure que -- obtindrem tan justa declaració."
- (828) "Acció" de maig de 1918, p. 6. Segons "El Poble Català" del 15 -- d'abril de 1918, es reunien al CADCI "aquests dies les juntes directives dels estaments interessats per les candents qüestions -- plantejades pel R. D. avançant l'hora oficial i la presentació i lectura en el senat del Projecte de Llei, regulant la Jornada Mercantil". Segons aquest mateix diari, hom s'adreçaria al Comissari d'Abasts i al Ministre de la Governació el 13 d'abril de 1918, tot demanant les mesures esmentades "donada la manera d'ésser del públic comprador i dels caps d'establiments davant el fet que a les vuit de la nit, hora de tancar hi haurà claror de dia". "Per a -- vetllar per l'eficàcia d'aquest i altres acords, l'esmentada junta es reuneix cada dia", afegeix la informació periodística.

- (829) "Acció", octubre 1914, p. 2-3. "El Poble Català" del 9 d'octubre de 1914, informava que a la darrera reunió, celebrada pels barbers i perruquers, hom acordà de posar fi a la vaga.
- (830) L'octubre de 1915, el Centre intervenia com a àrbit "en una qüestió que sobre retribució del seu treball, tenia el consoci don Jaume Muns amb la casa Jorba i Cia d'aquesta ciutat" ("Acció", novembre 1915, p. 1). L'agost de 1918, per un altre costat, la Junta de Govern d'Organització i Treball prenia l'acord "d'emprendre una campanya per aconseguir dels poders públics una llei establint el salari mínim a favor dels dependents de comerç", tema al que ja ens referirem al proper capítol.
- (831) V. la p. 377 i la nota 671 d'aquest capítol. Aquest cicle esmentat, vindria a ésser d'alguna manera, la concreció d'un projectat curs de cultura social, la idea del qual s'arrossegava des de feia temps. V. així, "Acció", de desembre de 1914; p. 8, "Revista Anyal 1915, p. 234; i "Acció", novembre 1915, p. 6. Hom projectava també, per al dia 17 de juny de 1916, una conferència a càrrec de Carme Karr sobre "L'acció de la dona en l'esfera comercial", que fóra aplaçada per motius familiars per la mateixa dissertant. V. "Acció" de maig de 1916, p. 7; "Acció" de juny de 1916, p. 13; "Acció" de juliol de 1916, p. 5; i "El Poble Català", 15 de juny de 1916.
- (832) El 16 de març de 1916. El "Butlletí Escolar de les Escoles Mercantils Catalanes", del 1 d'abril de 1916, p. 27-29 en dóna una àmplia recensió. El conferenciant consideraria la guerra mundial com el "fracàs sorollós dels somnis pacifistes i socialistes". "Haurem de creure -proseguia-, però, que el fracàs és del somni? No. No és per ésser un somni que ha quedat anorreat el socialisme, sinó perquè és un somni esquifit. Perquè el socialisme és un ideal material, i limitat a la satisfacció purament de les necessitats sensuals de la vida." Per això Pere Font felicitaria el CADCI "per --avantposar en els ideals als interessos materials de l'estament, -l'ideal espiritualista de pàtria expressat en el mot d'Autonomia", i reivindicaria enfornt del "materialisme cras dels objectics democràticsocials", el "socialisme espiritual", "aquell en què cadascú podrà fer la seva via, podrà trobar-la i seguir-la lliurement. Que els aptes per a una activitat i una utilitat social puguin exercir-la i no hagin de sofrir la tirania de les circumstàncies que -

els subjecten a altra cosa. I que els ineptes per a determinada - activitat o funció social no puguin, en virtut de cap atzar, fortuna o força de cap mena, pertorbar amb sa inèpcia l'ordre de la cosa pública." L'estament dels dependents per a Pere Font era "potser aquell que millors garanties ofereix per a la realització del socialisme espiritualista. Més amunt, domina l'egoisme materialista. Més avall, les dureses d'una vida feta violenta per l'esquifit -- sensualisme de les doctrines revolucionàries." Entre els dependents però, segons el conferenciant, calia treballar molt encara en sentit d'harmonia: "Diguint-ho sinó les maneres inconsiderades i el -- llenguatge groller d'alguns dependents envers els aprenents, i el tracte poc decorós de molts joves del comerç envers les dones, com es veu desgraciadament en molts llocs de divertiment públic. La -- manca de respecte als menors i a les dones és un senyal d'embrutiment individual, i a més significa una manca de respecte propi i manca de respecte a la dignitat de l'estament, per quant els aprenents i les pobres noies objectes d'un tracte incorrecte, pertanyen a la classe mercantil." V. també, "Acció" d'abril de 1916, p. 7; i "La Nació", 25 de març de 1916.

(833) El 30 de desembre de 1916. Pere Font consideraria que la universitat estava malalta, entre altres raons, a l'allotjar "homes que no hi van a aprendre una professió liberal, sinó que hi van servir -- ment, per a obtenir a la fi, un títol, amb el qual podran mercader -- jar lliurement amb la justícia i amb la salut dels seus germans. Aquest mal es curaria anant a la Universitat únicament els que sentissin ànsies d'aprendre. Mes com l'organització social present, no permet anar-hi a moltes intel·ligències que s'han de consumir al costat de les màquines de les fàbriques o a les d'escriure dels -- despatxos, hauria de procurar-se facilitar mitjans perquè aquests enteniments escollits, nascuts de les entranyes dels humils, poguessin acudir-hi i convertir-se per tant, en les classes directores de demà."- "Acció" de febrer de 1917, p. 9. V. també, "Acció" de gener de 1917, p. 11; i "El Poble Català" del 2 de gener de --- 1917.

(834) GALI, A.- Institucions de cultura i moviment científic, artístic i literari de Catalunya del 1900 al 1936.- Obra inèdita mecanografiada, Llibre seté, capítol IV.- p. 293. V. p. 291 nota 173 d'aquest capítol.

(835) Ibid, p. 292-293. V. nota 242 del capítol segon.

(836) V. així, una sèrie d'articles, apareguts a "El Poble Català" durant el mes de març i primera meitat d'abril de 1918, en un moment d'aparent inactivitat societària dels dependents, abans que recomencés la lluita pel descans dominical que havia de portar l'anul·lació definitiva dels pactes i les actuacions respecte del projecte de llei sobre la jornada de treball, publicats sota el seudònim de L. Esclau: En defensa dels dependents. Les víctimes, a "El Poble Català" del 5 de març de 1918, que afirmaria, entre d'altres coses: "El CADCI està donant proves de voluntat i fermesa en l'organització dels seus associats, encaminada a obtenir la justa reforma del treball mercantil. Aquesta entitat va molt bé com a directiu, com a cervell de la nostra actuació social, però és necessari quelcom més que guia i pensament; hi ha d'haver activitat material, s'ha de remoure amb energia, amb atreviment. El nomenat Centre hem de considerar-lo com a quarter general, emperò s'han de constituir les patrulles que formin les avançades en el terreny a conquerir. I la missió d'aquestes avançades és la de denunciar, fets concrets i documentats donant noms dels principals (patrons) i dependents també que siguin culpables d'abusos i atropells comesos. Perquè hi ha principals que expolien i dependents que disculpen les seves faltes i nul·litat amb la sistemàtica crítica contra els caps. Naturalment que els primers abunden fins al màxim i com que a més no són indefensos com els altres, l'empenyo nostre ha de dirigir-se més directament cap els últims o sigui a favor dels assalariats, però, sempre amb justícia, amb equitat, amb plena raó. "El signant, doncs, es proposaria d'iniciar una campanya, a base de fer públiques les situacions d'abús de cases envers els seus dependents, -- tot convidant així els lectors dependents a adreçar-les-hi i tot preguntant per escrit, directament, als presidents de les societats de dependents que recomanessin als seus respectius associats, -- fessin saber els casos coneguts o les seves pròpies queixes a la redacció de "El Poble Català". V. així, sota l'epígraf general En defensa dels dependents, els articles Més declaracions, a "El Poble Català" del 19 de març de 1918; Que fem parats! a "El Poble - Català" del 26 de març de 1918; Les declaracions a "El Poble Català" del 13 d'abril de 1918.

El 5 d'abril de 1918, el mateix diari, publicava un altre article,

titulat Es repeteixen les queixes, signat significativament per -- Esclau II, que recordava que "no comencen ara les queixes (...): fa temps (...) que s'estan fent" i esmentava més endavant com feia anys existia una "societat, no de recreu de panxes buides, no de gomassos sense goma, res de xaranga fictícia... sinó de col.laboració per al millorament de la classe que té de vestir millor i es nodreix més malament, i quina societat és titula Asociación Mutual de Dependientes de Escritorio, però desgraciadament en contraposició del molt temps de llur existència, està assistida per pocs socis." Escrit al que contestava L. Esclau, amb un altre, Acció i adhesió, al mateix diari de 9 d'abril de 1918, tot celebrant que "hi hagi una entitat d'acció decidida com la que ens anomena el bon -- company de causa". I acabava: "mentre esperem que continuïn venint a nosaltres les demandes, les queixes (respecte d'aquells abusos -- citats) de les associacions de dependents, ens oferim de nou a servir-les quan pugui ser-los-hi útil nostra modesta cooperació".

(837) "Solidaridad Obrera", 19 de desembre de 1917.

(838) "Solidaridad Obrera" del 29 de desembre de 1917, duia la convocatòria de la reunió que convidava a "todos cuantos están inscritos como socios del Sindicato de dependientes sindicalistas, y a los que simpaticen con los medios de lucha del sindicalismo revolucionario". A la reunió, a més, hom indicaria la "conveniència de principiar la actuación del sindicato con una intensa campaña pro descanso dominical".- "Solidaridad Obrera" del 1 de gener de 1918.

(839) "Solidaridad Obrera", 1 de gener de 1918.

(840) "Es hora que la animadversión que roe a los dependientes auxiliares de la burguesía desaparezca y se apresuren a ingresar al sindicato -hi llegim-. Pensad, compañeros dependientes, que somos los rezagados en el avance proletario. No debeis formaros ilusiones -- que únicamente conducen a robustecer el atraso reinante. No somos ninguna clase especial intermedia de la patronal y la trabajadora. Nuestro roce con los capitalistas hasta en sus asuntos particulares, no debe forjarnos ninguna vana quimera de figurar como sus es cogidos. Precisamente del contagio continuo que sostenemos con -- ellos hemos de hacer nuestra arma más poderosa para vincular nuestros derechos. Nosotros, que representamos la primera rueda del en granaje administrativo del capital alcanzado con el sudor y la ex-

plotación de los demás trabajadores, somos los más indicados para dar el golpe de gracia a los usurpadores de la riqueza social, riqueza administrada y engrandecida por nosotros, los dependientes, junto con los compañeros obreros manuales que han contribuido directamente a su elaboración. El ¡alerta! dado por la Internacional de Trabajadores asociados! no fue dado solo para los que en los campos, minas, fábricas y talleres sufren la inicua explotación burguesa, sino que también fue dado para nosotros los dependientes -- mercantiles, que tras el mostrador o delante de la mesa de escritorio pasamos horas y más horas luchando con los artículos o los números, para que prospere la riqueza de aquellos que, en pago, nos dan un mendrugo de pan representado en un irrisorio jornal que no llega a cubrir ni nuestras más perentorias necesidades. Es necesario hacer algo positivo, compañeros dependientes. Ingresar en --- nuestro sindicato, brazos que amparará los golpes que pretenden -- darnos los que continuamente explotan a todos, es la obligación de los hombres que tal nombre pretenden, y juntos marchar hacia el -- bienestar social."

(841) Josep Roig signava per la comissió citada, organitzadora del sindicat. "El Progreso" del 23 de maig de 1918 i "El Diluvio" del 24 de maig de 1918.

V. també, "Solidaridad Obrera" del 11 de maig de 1918, i "El Diluvio" del 27 de maig de 1918 que assabentava que "por falta de número no pudo celebrarse una reunión de obreros dependientes de las compañías de agua, gas y electricidad, que estaba convocada para las diez y media de ayer mañana en el Centro Obrero de la calle -- Mercaders", local de la federació barcelonina de la CNT.

(841 Bis) No apareix, per exemple, entre els sindicats presents al Congrés de la Confederació Regional del Treball de la CNT, celebrat a la barriada de Sants, el 1918. V. CONFEDERACION REGIONAL DEL TRABAJO DE CATALUÑA.- Memoria del Congreso celebrado en Barcelona los dias 28, 29, 30 de junio y 1º de julio del año 1918.- Barcelona, - 1918, p. XXIX i sgs.

(842) Així "Solidaridad Obrera" del 11 d'agost de 1918, publicava un article titulat Los de la clase de Escribientes, signat pel seudònim Arres Pierre, en el qual criticava molt durament aquest grup: "La mayor parte de personas de oficinas que hoy día popula y desempeña cargos menos importantes en nuestra capital y demás lugares de me-

nor categoría, no se les puede calificar o adjetivar de otra forma más que de pigmeos, clase amorfa, alcahuetes, y cepillalevitas. Verdaderamente son unos insensatos, confidentes de la policía. Son los rastros que, culebreando, van por donde los obreros para delatarles a sus más íntimos superiores. Estos, recogida la información, la trasladan servilmente a sus superiores de cargo. Esto --- ocurre diariamente en todas las fábricas. (...) Vergonzoso es ser clase de escribiente. (...) La generalidad de escribientes son unos residuos aburguesados (...). Es la vida más triste e hipócondríaca la de esta clase. Son los que perciben los jornales más irrisorios, los que exhiben sus formas afeminadas y, por fin, los que más o menos se encuentran a priori con los estómagos exhaustos, hambrientos y sedientos."

- (843) V. "Nuestro Programa", 1 de març del 1915. L'anunci de la sessió inaugural de curs, al mateix periòdic del 1 de novembre de 1914. V. també, KLOPCOO.- Apertura de curso. A los jóvenes dependientes. "Nuestro Programa", 1 d'octubre de 1915. La revista "Nuestro Programa", és com vist en d'altres capítols, la millor font per a conèixer aquesta associació. Tingué tres etapes; durant la primera, sortí de manera quinzenal des de 1902 fins el 30 de setembre de 1903, en la segona sortí de manera mensual, des de el 10 de juliol de 1914 fins el 1 de juny de 1916, cada primer de mes, i la tercera època compregué des de juliol de 1926 fins el setembre de 1936. El periòdic publicava també, alguns cops, articles en català. L'aparició de "Nuestro Programa" el 1926 prova que l'Associació de la Dependència Mercantil no sofrí les escameses que experimentà el CADCI a la dictadura de Primo de Rivera o, si més no, de la mateixa manera. V. una breu recensió retrospectiva de l'actuació -- d'aquesta entitat a "Nuestro Programa" de juliol de 1926, p. 2 i sgs.
- (844) Recordi's la polèmica Cardús-Climent a "La Nació" el març i abril de 1916, p. 305 i sgs.
- (845) "Y en las organizaciones obreras -proseguia- hay hombres toscos y sencillos, pero de una honradez acrisolada y de una voluntad incontrastable. Y eso no lo han comprendido los infelices obreros - de chaqueta para escarnio nuestro y para escarnio de su propia persona."- CONFEDERACION REGIONAL DEL TRABAJO DE CATALUÑA.- op. cit., p. 80.

El sindicalista Camil Piñon, un dels participants en el Congrés - de Sants, en unes converses recollides, encara inèdites, ens manifestava: "Fèrem el míting de clausura del Congrés de Sants al local del CADCI perquè ens interessava d'atreure la gent, els dependents d'allí. Aquella gent de colls i punt sempre era un perill -- perquè estava al costat de la patronal. No es podia comptar amb ells en els conflictes, per això, els enragés no el podien veure. Recordo com l'Enric Valero, que era un d'aquests enragés, després de l'acte va dir-me: ¿què et sembla si hi posèssim un parell de bombes? A veure si així es despertaven?"

- (846) El Centre Autonomista de Dependents. La formació intel.lectual del dependent.- "La Veu de Catalunya" del 9 de novembre de 1917. "L'aspecte pràctic de les coses -hi llegim també- ha estat la constant preocupació dels directors del Centre, i això es veu palpablement en l'ensenyança. Mireu sinó: dona les classes d'idioma francès, un professor francès; les d'anglès un professor anglès; les d'ale---many un alemany. ¿No es podrien citar molts centres d'ensenyança i centres importants, en què donen les classes d'idiomes uns professors que no parlen ells tals idiomes? Repasseu la llista d'assignatures: Càlcul mercantil, teneduria, pràctiques mercantils, taquígrafia, geografia comercial, legislació mercantil, economia comercial, tècnica de negocis, transports, teoria de teixits. Voleu res més pràctic? (...)."
- (847) V. l'apartat L'evolució del CADCI entre 1914 i 1918, p. 292.
- (848) NOGUER I COMET, R.- Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria.- "Anuari de Catalunya" de 1917, p. 188-189.
- (849) "Acció", setembre 1914, p. 3. V. també l'"Acció" de setembre de 1917, p. 3, esmentada a la nota 524 d'aquest capítol.
- (850) BAS I SCLER, J.- Discurs del President de la Secció P. d'E. i I. en el repartiment de premis del curs 1913-1914.- "Revista Anyal" 1915, p. 201 i 203.
- (851) El retard de la celebració de la festa de repartiment de premis fou degut a les obres d'habilitació del nou local, segons el mateix Joan Bas declarava en el discurs esmentat a la nota anterior i com hem indicat en un altre lloc (V. la nota 310 d'aquest capítol).

- (852) "És veritablement incompreensible entre els socis d'aquesta casa -manifestava-, quin amor a tot lo de Catalunya és lo fonamental de nostre ser, siguin en nombre tan reduït els que concorrin a dita classe. És que es consideren ja en possessió dels coneixements necessaris per a escriure el català amb correcció, no ja amb perfecció? No! Si fos així, jo me'n sentiria grat, emperò els treballs recollits de diferents classes m'ha demostrat el contrari i d'aquí la meua lamentació. És que per ventura es creu que el coneixement del català no es considera d'un fi utilitari immediat i es creu el seu estudi com temps perdut? No! Si fos així, estimats companys, com m'apenaria, perquè representaria l'allunyament de tot l'ideal, i a cap de vosaltres us vull fer semblant retret; considero que no hi haureu atinat, i que al fer-vos avui aquesta petita indicació servirà perquè la poseu en llista de les assignatures a estudiar -durant el curs vinent."- BAS I SOLER, J.- Discurs cit.- "Revista Anyal" 1915, p. 200.
- (853) "El comerciant modern -proseguia Bas- ha de tenir una idea clara, per a fonamentar un negoci, del coneixement dels productes, son -- cost i llocs de producció, el que s'obté per l'estudi de la Mercologia. Llocs de consum, mercats reguladors, transports, caràcter -econòmic dels països, derivat de la situació geogràfica, del clima i de la cultura dels habitants que s'obté per la Geografia Comercial. Els progressos i límits en la producció, el crèdit comercial i les seves formes, comerç interior i exterior, la banca, aranzels, tractats de comerç, canvis, etc., que s'obté per l'economia política."- BAS I SOLER, J.- Discurs cit.- "Revista Anyal" 1915, p. 200 201.
- (854) "Vosaltres sou, companys -afegia-, els més indicats per a escalar tots els llocs que per a vosaltres siguin cobejats; vosaltres teniu a mà tots els mitjans que us són necessaris; tot depèn de la -vostra voluntat; teniu juvenesa que vol dir fortitud, podeu esdevenir forts de cos practicant els esports que teniu a mà en nostra casa, podeu esdevenir forts intel.lectualment cursant amb fruit i d'una manera encertada les assignatures de nostres escoles, i si -voleu anar més endavant no us espanteu: pels que vulgueu volar, al Centre li queda el recurs d'anar trucant a diferents portes, perquè els formats en aquesta casa seran els millors preparats; perquè al costat de les lliçons del mestre s'hi aprenen les lliçons de

la realitat, s'hi aprèn que al treballar per a nosaltres, sabem que tenim una altra missió que la del nostre profit personal; -- (...)." Continua el text esmentat abans a la plana 412 . BAS I SQ
 - LER, J.- Discurs.,- "Revista Anyal" 1915, p. 201.

(855) "Podeu fer-ho -continuava- fent renúncia, per un temps de la vostra joventut, de les comoditats de la vida ciutadana i del no --- moure's del costat de la família; mireu l'exemple d'aquests joves alemanys, que trobareu per tot el món, aprenent tot lo que a la seva pàtria pugui ser útil al retornar-hi després per son establiment definitiu; vegeu aquests joves anglesos que se'n van a la Índia i al Canadà i que es converteixen en veritables agents d'intercanvi per a augmentar el negoci del seu país; tingueu vosaltres -- l'esperit d'empresa, emperò tingueu acompanyada en vostra ment al costat de vostres idees d'ambició la de vostra honorabilitat."- Ibid, p. 201.

(856) Ibid, p. 201. "Som en un temps -assenyalaria al final- que la vida del comerç i de la indústria cada dia té uns horitzons més dilatats; per a portar a terme l'obra que anem portant a cap necessitem, per ajudar a nostres coneixements que són pocs, i a nostra -- voluntat que és molta, la cooperació de tothom: dels nostres consociats que no ens ha mancat mai, dels demás dependents que se'ls hi té de fer d'apòstol predicant-los-hi la nostra doctrina; la dels polítics i homes de ciència, que tenim de dir ben alt que no ens ha mancat mai, i la dels comerciants, que salvant unes poques i -- honrosíssimes excepcions ens ha mancat sempre. Com podrien nostres comerciants contribuir a la nostra obra? Podrien atorgar-nos particularment subvencions per a donar amplitud a nostres estudis, podrien fer-nos ofrena de material escolar per a un millor aprofitament, etc., etc. Voldria dir aquesta cooperació que ara mento, que tindria de ésser en compensació de renunciar per nostra part als drets que dintre el caràcter social tenim a reclamar millores en nostre treball o en nostres guanys? No, companys; el Centre no hipoteca sos drets, ni ho farà mai. Si alguna vegada us trobéssiu amb algú que al sol.licitar-li protecció us fes un retret de tenir un casal propi, podeu contestar-li que ha estat a canvi d'un gran sacrifici i per una gran necessitat d'ordre moral. Se'ns considerava a els dependents de comerç com a incapaçs de fer res --

col.lectivament que tingué un caràcter de solidesa, i la possessió d'un casal és l'única cosa que respecte a nostre estament ha fet canviar d'impressió."- Ibid, p. 202-203.

- (857) El butlletí "Acció" cada setembre, en dur la referència de les assignatures i professors de les condicions de matrícula, i d'altres informacions en general relacionades amb el curs a obrir-se, acostumava també a subratllar aquests aspectes. Així, per exemple "Acció" de setembre de 1915, p. 4, remarcava que les millores que cada any es feien, responien a "l'experiència" i a les "observacions de tots els socis" que "s'atenen constantment". El mateix butlletí indicava, igualment, que hom havia fet "els possibles per a què les classes hi arribessin els últims avanços de la ciència comercial i pel mitjà de conferències, concerts i visites escolars ha anat educant els sentiments dels dependents, convertint-los en millor ciutadans". L'educació, finalment, havia de permetre als dependents de capacitar-se individualment per a contribuir "al seu millorament material" i "col.lectivament per a esdevenir un ciutadà de més ben disposada intel·ligència per a treballar en benefici de Catalunya, aspiració suprema de la nostra institució".
- A la mateixa festa de repartiment de premis del 1 de juliol de 1915, el professor Viñas i Campanyà, remarcaria, en aquest sentit, la "significació" dels premis que hom lliurava: "La seva significació, és immensa; vol dir que sou el capdavanters de l'actuació més trascendental per Catalunya. Indubtablement l'obra que estem realitzant és la més eficaç pel brillant pervindre de nostra Pàtria quina prosperitat deu sostenir-se forçosament sobre dos pilars: --ciència i acció." "Està acabant-se l'època dels enciclopèdics --afegia més endavant-- que, coneixent de tot, podien actuar diversament; avui tothom té una missió especial a complir, i qui vol abarcar un camp excessivament extens es troba sempre anul·lat pel contrincant que ha sapigut especialitzar-se. Per aquest motiu nostres Escoles són les més apropiades al moment actual de Catalunya (...). Nostres aules tenen un doble valor, el d'orientació (...), i el de --perfecció (...). En elles no es busca una aparatosa ostentació --d'erudició moltes voltes sense finalitat pràctica, es fa una ver--tadera selecció amb esperit marcadament utilitari, per a què els alumnes puguin, amb el mínim esforç, assimilar-se tot quant a sa especialitat fa referència. Així s'explica que amb delit tots hi

concorrin, que no es coneixin a casa nostra els desitjos de vaga que en altres escoles es manifesten, motivats, creieu-ho bé, més per falta de bona orientació en els plans i programes d'ensenyança que per manca d'amor al treball per part dels alumnes. (...) estem formant els lluitadors moderns que (...) seran capaços de triomfar amb els competidors d'altres terres que fins ara ens han avantatjat (...). I els fruits de nostra actuació ja comencem a saborejar-los (...), ovirant-se ben pròxima l'era d'integral hegemonia de Catalunya dintre Espanya, qui cada cop més convençuda de la potència de nostre geni, per compte de posar traves a nostra expansió, acabarà per col.laborar a la conquesta del lloc preeminent a què en el món estem destinats."- Discurs pronunciat en el repartiment de premis del curs 1913-1914, pel Professor don J. Viñas i Campanyà.- "Revista Anyal" 1915, p. 205-206.

V. igualment els opuscles que cada començament de curs editava el CADCI i que contenia les condicions i informacions generals de les Escoles Mercantils Catalanes, llurs assignatures i els programes de les mateixes. També, l'apartat Les activitats permanents entre 1914 i 1918, p. 318.

(858) V. p. 274 i 291.

(859) "Es una classe aquesta -llegim a la memòria de la Secció- que, com les de Mercologia i Economia, és de bastant conveniència per a nosres consocis, malgrat no cridar-los-hi prou l'atenció a molts d'ells, sens dubte perquè desconeixen el profit que es pot treure de l'assistència a les mateixes. (...) no és suficient saber diferents idiomes i la comptabilitat, tot i essent això el més essencial, sinó que avui l'aveng modern exigeix que el dependent tingui certs altres coneixements, dels quals bona part estan compresos en les assignatures esmentades."- ARAGONÉS I FONTANET, R.- Memòria de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció. Curs de 1914-1915.- "Revista Anyal" 1915, p. 195. També, CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA;- Escoles Mercantils Catalanes. Curs de 1915-1916, p. 5.

(860) CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA.- op. cit., p. 5.

(861) V. CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA.- Escoles Mercantils Catalanes 1916-1917, p. 3.

La classe de dibuix es donaria els dimarts, dijous i dissabtes de 10 a 11 de la nit, a cura de Josep Sala i Ricol.

- (862) Per a ésser admès en aquest ensenyament, calia estar inscrit al Gremi de Viatjants i Corredors. Les classes per correspondència foren ateses pels mateixos professors de les classes de les Escoles del Centre. V. "Acció" de setembre de 1916, p. 4-5; "Acció" de setembre de 1917, p. 5; i CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA.- Op. cit., p. 3, 6 i 7.
- (826 bis) "Acció", setembre 1917, p. 6.
- (863) A part d'aquells opuscles citats a les notes anteriors, V. igualment el butlletí "Acció" d'agost i setembre de cada any. Així, per exemple, "Acció" d'agost de 1917. p. 4, assenyalava que, a primers d'agost, hom podria recollir a la Secretaria de la Secció el "qüestionari d'exàmens", en el que es detallava tot allò "que serà preguntat per a ingressar a cada assignatura de les que s'ensenyen al Centre", llevat dels que haguessin cursat "les assignatures que en el mateix es detallen". Els programes de curs, confiava el mateix butlletí, estarien llestos del 20 al 25 d'agost. El 1 de setembre s'obria la matrícula, fins el dia 15 del mateix mes. Segons aquests "Qüestionaris d'exàmens d'ingrés", editats també pel CAOCI, calia fer aquests exàmens per a ingressar a les assignatures d'Arithmètica, Càlcul Mercantil, Teneduria de Llibres, Pràctiques Mercantils, Taquigrafia catalana i castellana, Redacció de documents i correspondència, i llengües estrangeres, si més no pel que fa a aquest període.
- Segons Carreras i Palet, al seu treball inèdit, citat en altres llocs, les classes es feien en català, llevat de les d'àrab i castellà; tanmateix, pel que fa als idiomes, tingui's en compte l'assenyalat a la nota 846 d'aquest capítol.
- Pel que fa als professors, aquests foren Albert Sans que tindria cura del Curs elemental el 1914-1915, i que a partir del curs --- 1915-1916 fóra substituït per Artur Martorell i Bisbal; Eugeni Barçés d'Arithmètica i nocions d'àlgebra i de càlcul mercantil, el -- 1914-1915, substituït, a partir del curs següent, per F. Gonzàlex Boix; Josep Sala i Ricol, encarregat de les classes de Caligrafia, Dibuix, Teneduria de llibres i Pràctiques mercantils; Agustí Grau, de Mecanografia; Carles Poble de Taquigrafia catalana el 1914-1915,

i 1916-1917; Josep Gay de la mateixa matèria, el 1914-1915 juntament amb l'anterior, i el 1915-1916; Joan Casas i Figueras, de la mateixa matèria, el curs 1917-1918; Joaquim Estrems, de Taquigrafia castellana; Ferran Boter, encarregat de Redacció de documents mercantils i correspondència i Mercologia; Rossend Serra i Pagés, de Geografia comercial Economia comercial i Tècnica dels negocis; Guifré Coroleu, que tenia cura de l'Economia política el 1914-1915, darrer curs que es donà a les escoles del Centre aquesta assignatura; Tomàs Iduarte i Aragonés, de Legislació Mercantil i Transports; Joan Aubeizon de Publicitat moderna; Rafael Pons i Ferreras de Teoria del teixits; i J. Viñas i Campanyà de Química industrial. Pel que feia als professors d'idiomes: Rossend Serra i Pagés donà les classes de Català el 1914-1915, per a ésser substituït, a partir del curs següent per Artur Martorell i Bisbal; -- Joan Caballero, de Castellà el 1914-1915 i 1915-1916, substituït a partir del curs següent per Maties Cortés; Alphonse Lattes i Marcial Margail, els cursos de francès; Eugeni de Vaudrey l'anglès de primer i segon el 1914-1915, i H.W. Brown l'anglès de tercer el mateix curs, i tots tres cursos a partir de 1915-1916; Benedetto Colarossi el curs d'Italià; Roland Schumm l'alemany; Antoni Davoud l'àrab; i Josep Anglada l'esperanto.

- (864) V. l'apartat Les altres seccions entre 1910 i 1914, al tercer capítol, p. 235 i sgs.
- (865) Segons "Acció" de setembre de 1917, p. 3, la Secció d'Educació -- creia que havia arribat l'hora "de deixar el sistema de poder estudiar assignatures soltes sense subjectar-les a cap pla i que no n'hi ha prou amb la petita ordenació a què s'havien subjectat -- aquests darrers anys(...). La Secció d'Educació creu fer un gran bé als dependents de comerç, al imposar-los l'obligació de seguir l'estudi d'algun dels plans indicats, puix els estudis d'una gran majoria no obefen fins avui a cap realitat, i si de moment tota imposició sembla que contraria la nostra voluntat, després vé el reconeixement al veure la bondat del sistema. La Secció d'Educació vol que els alumnes de les seves Escoles Mercantils Catalanes, quan surtin d'elles sàpiguin ço que és comerç i estiguin preparats per a qualsevol contingència i que sigui eficaç el seu treball."

- (866) Primer any: Geografia Comercial
 Aritmètica i rudiments d'àlgebra
 Un idioma
 Segon any: Economia comercial
 Càlcul mercantil
 Un idioma
 Tercer any: Tècnica dels negocis
 Redacció de documents i correspondència
 Teneduria de llibres
 Un idioma
 Quart any: Legislació mercantil
 Pràctiques mercantils
 Mercologia
 Un idioma (no obligatori)
 V. "Acció" de setembre de 1917, p. 3. NOGUER I COMET, R.- Article cit., a l'"Anuari de Catalunya" de 1917, p. 189.
- (867) Primer any: Geografia comercial
 Aritmètica i rudiments d'àlgebra
 Un idioma
 Segon any: Transports
 Càlcul mercantil
 Un idioma
 Tercer any: L'art de l'anunci (Publicitat moderna)
 Mercologia
 Teoria dels teixits 1er. curs o Química (no obligatoris)
 Un idioma
 Quart any: Redacció de documents i correspondència
 Tècnica dels negocis
 Teixits 2on curs (no obligatori)
 Un idioma (no obligatori)
 V. "Acció" de setembre de 1917, p. 3. NOGUER I COMET, R.- Article cit. "Anuari de Catalunya" de 1917, p. 189.
- (868) Primer any: Geografia comercial
 Caligrafia
 Taquígrafia
 Segon any: Mecanografia
 Redacció de documents i correspondència

Pràctiques de taquigrafia

V. "Acció" de setembre de 1917, p. 3-4. NOGUER I COMET, R.- Article cit. "Anuari de Catalunya" de 1917, p. 189.

(869) "Acció" de setembre de 1917, p. 4.

(870) "Acció" de novembre de 1917, p. 2. GALI, A.- op. cit., text mecanografiat, p. 312.

(871) La junta de govern de la Secció, l'abril de 1918, decidiria de pagar com a condició per a matricular-se, una antiguetat de tres mesos com a soci. V. "Acció" de maig de 1918, p. 2, i de juny de 1918, p. 2. Hom no matriculava tampoc els menors de 15 anys, car fins aquesta edat els dependents no eren admesos com a socis. Els alumnes premiats amb accèssit fruïen de matrícula gratuïta; i hom reservava 10 places gratuïtes per als dependents, les condicions econòmiques dels quals no els hi permetessin les despeses de les matrícules ni el poder ésser soci. Segons "Acció" de setembre de 1917, p. 5, el curs 1916-1917, hom feu pagar un suplement de dues pessetes als alumnes de la classe de Química, per a les pràctiques de laboratori. Assenyalem, també, "Acció" de setembre de 1914, p.3, indicava que havia estat fixat un màxim de 50 alumnes per a les classes d'idiomes. Com hem assenyalat, els butlletins "Acció" de setembre de cada any i els opuscles que contenen els programes, - forneixen les dades de caire general com les aquí citades. Finalment, "Acció" de gener de 1917, p. 3, assabentava que la Secció d'Educació havia "considerat com a renunciades les matrícules dels alumnes que sense causa justificada han fet més de 10 faltes seguides a les classes, disposant dels llocs pels nous matriculats per a ingressar al segon trimestre. De totes maneres, la Secció - els ha passat un volant per a què, els que pensin seguir les classes, prèvia justificació, se'ls reservarà el lloc."

(872) V. la nota 789 del capítol tercer. "Acció" de setembre de 1914, p. 3. El mateix butlletí publicava els donatius que hom havia rebut, cridava a la col.laboració o informava d'adquisicions fetes. V., - així, els números corresponents a octubre de 1914, p. 4; desembre de 1914, p. 4; gener de 1915, p. 3; febrer de 1915, p. 3; març 1915 p.4; abril 1915, p. 3; maig de 1915, p. 3; juny i juliol de 1915, p. 5; octubre de 1915, p. 3; desembre de 1915, p. 3; juny de 1916,

p. 9; octubre de 1916, p. 3; desembre de 1916, p. 3; gener de 1917, p. 3-4; juny de 1917, p. 4. També, ARAGONES I FONTANET, R.- Memòria cit.- "Revista Anyal" 1915, p. 195.

(873) "Acció" de setembre de 1914, p. 3. El mateix butlletí dels mesos de febrer i març de 1915, p. 3; d'octubre de 1916, p. 3-4; de gener de 1917, p. 2 i 4, de febrer, març, abril, maig, juny de 1917, p.4; d'octubre de 1917, p. 2.

(874) V. p. 292-314 amb les notes 191, 192, 193 i 286 d'aquest capítol. Ramon Aragonés, per una altra banda, a la Memòria abans esmentada, a la "Revista Anyal" de 1915, p. 196, remarcava: "Diferents han estat les millores introduïdes a les aules: entre elles citem l'adquisició de mobiliari consistent en bancs moderns, per a dues classes, i de material necessari pel laboratori de la classe de Química; de la compra d'un aparell higiènic destinat a renovar l'atmosfera de les classes, i d'una pissarra gran; la implantació del numerat dels seients i de la llum difusa que tan oportunament ha vingut a omplir una necessitat que es feia imperiosa per a què res hi manqués de modern a les cinc noves aules acabades de construir i que ja funcionen des de primers d'abril. Miden 6 metres d'ample - per 5 de llarg i estan proveïdes de tot quant a ventilació i higiene es refereix. Aquestes aules foren oficialment inaugurades fa pocs dies amb motiu de la inauguració oficial de l'estatge propietat del Centre i en commemoració del XII aniversari de sa fundació." El butlletí "Acció", aniria assabentant del nou material escolar, adquirit o rebut en forma de donatius. V., per exemple, "Acció" - dels mesos de desembre de 1916, p. 2-3; de gener, febrer, març i juny de 1917, p. 4; de febrer, abril i maig de 1918, p. 2; de juny de 1918, p. 1. Aquest darrer butlletí, per exemple, comunicava que les Escoles Catalanes del districte II havien donat al centre material textil "valuosíssim": "dos telers mecànics, un Northrop i - altre amb Jacquard Verdol, dos telers a mà amb Jacquards de fusta, un motor elèctric, contra-marxa per fer funcionar els telers, màquina de rodet, torn d'omplir bitlles, una maquineta de llisos i material de recanvi i accessoris".

La Secció d'Educació ho instal·laria en una aula perquè els alumnes de Teoria dels teixits completessin "amb nocions pràctiques" el seu ensenyament. Assenyallem també la instal·lació "en el lloc corresponent" de les biografies amb el corresponent retrat del Doc

tor Robert, Jacint Verdaguer, Ramon Llull, Aribau i Pi i Margall, gener de 1918, noms que patrocïnaven les aules del Centre. "Les restants -afegia hom- seran col.locades oportunament".- "Acció" de febrer de 1918, p. 2.

- (875) V. p. 274 dins d'aquest capítol. El VIII Curs Internacional d'Expansió Comercial constituí un "falaguer èxit", segons la Memòria esmentada de Ramon Aragonés i publicada a la "Revista Anyal" de 1915, p. 194, del que "n'és quelcom partícip el Centre, puix en el comité -- executiu hi tenia una brillant representació d'antics delegats (del Centre) als cursos anteriors. Com inscrits, socis nostres, foren bastants els que hi concorregueren, i com a delegat de nostres Escoles es nomenà immerescudament al que us llegeix aquesta memòria. (...) hem pogut demostrar als estrangers que no estem a tan baix nivell com molts es creien; (...) hem tingut ocasió de dar a conèixer, mitjançant una sèrie de visites, excursions i conferències (...), nostra geografia, producció, comerç, obres públiques, organització política i social, etc., etc. subdividit en tres grups a saber: el que som artísticament i literàriament, econòmicament i socialment i quines són nostres relacions amb els països iberoamericans. Tot -- això detalladament i amb projeccions, diferents consocis assistents al curs us ho explanaren en una sèrie de conferències; (...)."
- (876) Se celebrarien tots els dijous a la nit, durant la resta del curs - 1915-1916; el 30 de novembre de 1916, es reprendrien igualment cada dijous, pel que feia al curs 1916-1917. V. "El Poble Català" del 8 de març de 1916. "Acció" de febrer i d'abril de 1916, p. 3; i "Acció" de desembre de 1916, p. 2.
- (877) A finals de 1920 s'organitzà al si de la Secció d'Educació, l'Agrupació de Comptables V. el capítol proper, p. 632.
- (878) V. "Acció" de febrer de 1916, p. 4; "Acció" de març i abril de 1916, p. 3. El curs següent, es realitzà durant els dies 16, 18, 21, 23, 25 i 28 de novembre, a la nit. V. "El Poble Català" del 9 de novembre de 1916. També, "Acció" de novembre de 1916, el "Butlletí Escolar de les Escoles Mercantils Catalanes" del 1 de gener de 1917, p. 61-62, del 15 de juliol de 1917, p. 92-93, i del 1 de gener de 1918, p. 105-106.
- (879) "Acció" de febrer de 1917, p. 3; "Acció" dels mesos d'abril i juny

de 1917, p. 4. Segons "Acció" d'abril citada, hi assistien el mes de març, 60 alumnes. El curs es desenrotllaria els dies 27 de febrer, i 1,3,6,8,10 i 13 de març a la nit, segons el programa editat per la Secció.

- (880) "Acció" de maig de 1917, p. 2-3. Segons el programa editat també per la Secció, havia de desenrotllar-se durant els dies 22, 24, 26 29, 31 de maig, i 2 i 5 de juny de 1917, a la nit.
- (881) A cura de F. González Sox, tots els dissabtes durant el curs, a -- partir de novembre de 1917. V. "Acció" de setembre de 1917, p. 4; i d'octubre de 1917, p. 2.
- (882) A cura d'Enric Cubas, tots els dijous a partir del 8 de novembre de 1917. V. "Acció" de setembre de 1917, 4; i "Acció" de novembre de 1917, p. 2. Com a complement de les classes d'aquest curset, P. Bosch i Gimpera donaria una conferència a sobre "Prehistòria de Catalunya", el 14 de març de 1918. V. "Acció" d'abril de 1918, p. 2.
- (883) El curset es desenrotllaria els dies 12, 19 i 25 de gener, i 1 de febrer de 1918. V. "Acció" de gener i febrer de 1918, p. 2. "Butlletí Escolar de les Escoles Mercantils Catalanes" del 1 d'abril de 1918, p. 120; i del 1 de juliol de 1918, p. 133-134.
- (884) A cura de Llorenç Jou i Olló, els dies 13, 20, 25 i 27 d'abril, i 4 i 8 de maig de 1918. V. "Acció" d'abril i maig de 1918, p.2. Segons "Acció" de setembre de 1917, p. 4, hom projectà un curset sobre "Belles Arts", dedicat a la pintura, a càrrec de Joaquim -- Folch i Torres, continuació de fet dels cursets donats els dos cursos anteriors, si bé no consta cap més dada en butlletins posteriors d'"Acció".
- (885) Aquestes conferències es desenrotllarien: el 21 de març de 1918, a cura de Francesc Carreras Candi sobre "Els gremis"; el 4 d'abril, a cura de Santiago Estapé sobre "Els Warrants i els magatzems generals de dipòsit"; el 18 d'abril de 1918, a càrrec de Josep M. Rúa Manen sobre "L'obra de l'antiga Junta de Comerç"; el 2 de maig per Ernest Moliné, sobre "El consolat de Mar"; el 16 de maig, a cura -- d'Eduard Recasens i Mercadé sobre "Petites notes sobre la banca en el present i en l'avenir" (prevista en un principi a cura de Frederic Rahola el dia 17 de maig, segons "Acció" de març de 1918, p.3); i els dies 2, 17 i 25 de juny de 1918, a cura de Jaume Carner ---

(en lloc també dels dies 29 de maig i 6 de juny, previstos en aquell mateix butlletí), sobre el tema "Qualitats que adornen i condicions que manquen als catalans pel comerç modern"; i la conferència de -- Cambó, prevista per al 20 de juny del mateix any, sobre "Bancs d'exportació", fóra "suspesa temporalment a causa del molt treball que pesa sobre el senyor Cambó, degut al alt càrrec que exerceix".-

"Acció" d'agost de 1918, p. 3. V. també, el mateix butlletí dels mesos de febrer de 1918, p. 2; de març de 1918, p. 3; abril 1918, p. 2; i de maig, juny i juliol de 1918, p. 2. La recensió de la conferència de Carreras Candi al "Butlletí Escolar de les Escoles Mercantils Catalanes" del 1 d'abril de 1918, p. 121-122; i les de Molinés i Brasés i Jaume Carner al mateix butlletí, p. 135-141.

(886) "Acció" de gener de 1915, p. 3, assenyalava que la Secció d'Educació estava treballant per prosseguir-les el mateix mes de gener, si bé el més segur és que no fossin represes fins l'abril de 1915, car fins aquests moments no apareix cap més altra dada al butlletí "Acció". Així, el 11 d'abril de 1915, uns 200 alumnes visitaven la fàbrica de l'energia elèctrica.

V. "Acció" de maig de 1915, p. 4. Esmentem aquí, també, com a exemple, les visites escolars a la Casa Provincial de Caritat el 22 de juny de 1915 ("Acció" dels mesos de juny, p. 9, i de juliol, p. 4, de 1915); a la Casa de la Maternitat el 31 d'octubre de 1915 ("Acció" de desembre 1915, p. 4); als tallers de la casa de construcció d'automòbils la "Hispano Suiza", el 5 de desembre de 1915 ("Acció", de desembre de 1915, p. 3, "Acció" de gener de 1916, p. 4, i "El -- Poble Català" del 4 de desembre de 1915); a tres fàbriques, de mosaic hidràulic, d'objectes de ferro esmalt i de productes ceràmics i gerreria, el desembre de 1916, a cura dels alumnes de Mercologia. Els mateixos alumnes de Mercologia, juntament amb els de Química, feien igualment diverses visites "com a complement de les lliçons corresponents a la primera assignatura", el gener de 1916: a un taller "de gravat sobre corrons de coure i acer per l'estampació de teixits, per als acabats dels mateixos, i per al gofrat"; a la fàbrica de fullols de fusta i magatzems "Hijos de José Tayà", on eren acompanyats pel dependent de la casa i soci del CADCI Jaume Martínez; al Museu mineropaleontològic de la Societat de Ciències Naturals de Barcelona Club Muntanyenc; a una "col.lecció Paleomineroconxiològica particular" ("Acció", febrer 1916, p. 4). Els alumnes de

les Escoles visitaven la fàbrica "La España Industrial" el 30 de gener de 1916 ("Acció" de març de 1916, p. 5, "El Poble Català" del 28 de gener de 1916); el Museu Municipal del Parc, a finals de febrer de 1916 ("El Poble Català" del 26 de febrer de 1916); el Museu Arqueològic i d'Art Decoratiu al Parc, el 12 de març de 1916 ("Acció", abril 1916, p. 3); els alumnes de Mercologia i Química, per la seva banda, el mateix mes, visitaven una fàbrica de sabons de tocador i perfumeria, una refineria de petroli i una manufactura de desperdicis de suro ("Acció" d'abril de 1916, p. 3) el 23 i 24 d'abril de 1916 hom feia una excursió escolar a les mines de Fígols i a la fàbrica de ciments Asland ("Acció" d'abril i de maig de 1916, p. 3); una altra a la Ricarda i a l'Estació radiotelegràfica del Prat, el 5 de novembre de 1916 ("Acció" de desembre de 1916, p.2); el mes de novembre i desembre de 1916 l'agrupació escolar de Mercologia organitzava visites a fàbriques de cristalleria, vidre, mosaic ceràmica i ferro esmaltat ("Acció" de desembre 1916, p. 3 i de gener de 1917, p. 4); la del Curs elemental, el primer de desembre de 1916, al Castell d'Aramprunyà ("Acció" de gener de 1917, p. 4); la de Redacció de Documents i correspondència, el 17 de desembre de 1916, a les Planes de Vallvidrera ("Acció" de gener de 1917, p. 4). Els alumnes de les Escoles visitaven, el gener de 1917, els tallers de "La Maquinista Terrestre i Marítima" ("Acció" de gener de 1917, p. 3); La classe de Mercologia visitava el 17 de gener una fàbrica de porcel.lana ("Acció" de febrer de 1917, p. 4); l'Agrupació Escolar de Mercologia visitava, el 6 de maig de 1917, l'establiment industrial S.A. de material per a ferrocarrils i construccions ("El Poble Català" del 5 de maig de 1917, i "Acció", juny 1917, p. 3); el 1 d'abril de 1917, una granja d'explotació agrícola ("Acció" de maig de 1917, p. 3); El 14 de març de 1917, per un altre costat, la classe de Mercologia havia visitat una fàbrica de gaseoses i sifons i el 31 del mateix mes, una de conglomerats de carbó ("Acció", maig 1917, p. 4); els mateixos alumnes, el 16 de maig de 1917, visitaven una refineria de petroli ("Acció", juny 1917, p. 4), el 2 de juny una fàbrica de saboneria i el 23 del mateix mes un taller de litografia ("Acció" de juliol de 1917, p. 5); els alumnes de les Escoles visitaven una fàbrica de farines el 7 de desembre de 1917, i les instal.lacions d'història natural del Parc el 16 del mateix mes ("Acció" de desembre de 1917, p. 2, i "Acció" de gener de 1918, p. 2); el 10 de febrer de 1918, hom visitava les Escoles de la Fun-

dació Ribas de Rubí ("Acció" de febrer i març de 1918, p. 2); el 3 de març l'Hospital Clínic ("Acció" de març i abril 1918, p. 2); -- d'abril, la classe de Mercologia, per la seva banda, prosseguia les seves visites: a una casa de talla de pedres per a joieria, el 26 de febrer de 1918 ("Acció", març 1918, p. 3), a un taller mecànic de marmolista el 1 de març de 1918, i a una fàbrica de fulloles el 15 del mateix mes ("Acció" d'abril de 1918, p. 2); el 7 d'abril de 1918, els socis visitaven la "Real Escuela de Agricultura Granja Paraiso", a Arenys de Mar ("Acció" d'abril, maig i juny de 1918, p. 2 i "El Poble Català" del 4 d'abril de 1918); esmentem també diverses visites dels alumnes de Mercologia i Química a una fundició, el 28 de març, a una fàbrica de cristalleria al 12 d'abril, a una fàbrica de perfumeria el 19 d'abril, a una fàbrica de rentatge de llana el 20 de maig, a la secció de filatura de l'Escola Industrial el 29 de maig de 1918 ("Acció" de maig, juny i juliol de 1918, p. 2). El "Butlletí Escolar", per la seva banda, donava notícia també de les visites escolars que feien els alumnes de les Escoles del CADCI.

(887) Així, per exemple, la conferència preparatòria de l'excursió a "La Ricarda" i Estació Radiotelegràfica del Prat, a cura de Pau Agustí, sobre la radiotelegrafia, el 3 de novembre de 1916 ("Acció" de desembre de 1916, p. 2, i "El Poble Català" del 3 de novembre de 1916); la del geòleg Marià Faura sobre l'organització del museu d'història natural i la formació del Museu de Catalunya, el 14 de desembre de 1917, introductòria a la visita a les instal·lacions d'història natural del Parc ("Acció" de gener de 1918, p. 2); la del 9 de febrer de 1918 sobre organitzacions escolars, a cura de Joaquim Sans, president de la Secció d'Educació, introductòria a la visita a les Escoles de la Fundació Ribas, a Rubí ("Acció" de febrer i març de 1918, p. 2; i "Butlletí Escolar" del 1 d'abril de 1918, p. 122); la de Puig i Alfonso sobre la història de l'Hospital Clínic, el 2 de març de 1918, introductòria a la visita a aquest establiment ("Acció" de març i abril 1918, p. 2); o la de Francesc Salsas, vocal secretari de la Secció d'Educació, el 6 d'abril de 1918, sobre explotacions agrícoles, el dia abans de l'anada a Arenys de Mar a visitar la "Granja Paraiso" ("Acció" de maig de 1918, p. 2).

(888) Esmentem aquí la vetllada necrològica en honor del professor Eugeni Bergés, el 9 de març de 1915 ("Acció" de març de 1915, p. 3, i --

d'abril de 1915, p. 4); les conferències del VIII Curs d'Expansió Comercial, a cura de Marià Vendrell sobre geografia general d'Espanya i psicologia dels pobles hispànics, el 13 de març de 1915, de Joaquim Estrems sobre mineria i agricultura d'Espanya, el 20 de març de 1918, de Francesc Blanc sobre les indústries hispàniques, el 27 de març de 1918, de Ferran Boter sobre comerç i utillatge a Espanya, el 10 d'abril de 1915, i de Ramon Rucabado sobre "Els --- fruits de Curs d'Expansió", el 17 d'abril de 1915 ("Acció" dels mesos de gener, p. 3, març, p. 4-5, i maig de 1915, p. 4; CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDUSTRIA. ESCOLES MERCANTILS CATALANES.- Curset d'expansió comercial. Syl-labus, que conté el guió de les conferències que resumien les lliçons de Geografia Econòmica d'Espanya, donades al VIII curs esmentat); la del P. Pantaleón Galdeano, director de les Escoles Pies de Sarrià, sobre "Valor educativo y organización de los museos comerciales", el 30 de maig de 1915 ("Acció" d'agost de 1915, p. 5); la d'Arcadi Grau, sobre hidroaviació i nàutica, el 29 de maig de 1915 ("El Poble Català", 25 juny 1915; la de Manuel Ainaud, president de l'Ateneu Enciclopèdic Popular, el 22 de març de 1916, sobre "El que cal fer perquè les escoles públiques siguin higièniques i belles", "proseguint la campanya iniciada per a interessar a les classes populars en la solució del problema relacionats amb l'edificació de locals destinats a escoles públiques de Barcelona" ("Acció" d'abril de 1916, p. 3); la de Santiago Estapé, el 15 d'abril de 1916, sobre els magatzems de comerç, com a "lliçó complementària" de -- Tècnica de Negocis ("Acció" de maig de 1916, p. 3, i "Butlletí Escolar", 15 de juliol de 1916, p. 41-43); la d'Alexandre Galí, sobre Joan Maragall, el 20 de desembre de 1917, aniversari de la seva mort, organitzada per l'Agrupació Escolar de Català ("Acció" de gener de 1917, p. 3); la de J. Pau i Agustí, president de la Societat Astronòmica, sobre els raigs X, el 20 de gener de 1917 ("Acció" de febrer de 1917, p. 4, i "El Poble Català", 18 de gener de 1917); la del 25 d'abril de 1918, a cura de Víctor Berard sobre el comerç mundial ("Butlletí Escolar" del 1 de juliol de 1918, p.134-135). Esmentem finalment les conferències dels professors de les Escoles del CADCI, i socis del mateix, Rafael Pons i Sala i Ricol, al local de l'Exposició de Treballs Escolars, a la "Universitat Industrial", sobre els "mètodes científics emprats per ells, a les classes que donen a dites Escoles" ("El Poble Català" del 24

de juny de 1915), i les tres conferències, al mateix lloc, organitzades per la Secció d'Educació, l'estiu de 1918, "mentre sigui oberta la VI Exposició General Escolar (entre el 18 de juliol i el 6 d'agost) a Can Batlló, "Sobre l'obra general del Centre: l'educació comercial i l'educació física" ("acció" d'agost de 1918, p. 3)

- (889) V. "Acció" d'abril de 1917, p. 3-4; "El Poble Català" del 3 de març de 1917. La conferència detallà la tasca de les diverses institucions creades per la Diputació de Barcelona i la Mancomunitat de Catalunya.
- (890) L'epidèmia de tifus de 1914, provocaria també dificultats per a constituir-les el curs 1914-1915. Així, "Acció" de desembre de 1914, p. 4. anunciava el seu aplaçament; el 12 de gener de 1915 hom convocava una reunió d'alumnes per a parlar de la conveniència de formar-les, segons anunciava "Acció" de gener de 1915, p. 3; el 21 de març de 1915, les agrupacions escolars organitzaven un primer acte col·lectiu, amb una sortida al llac de Vallvidrera, sense massa èxit, però, d'alumnes, car llevat dels de la classe de gimnàs, que hi acudien en bon nombre, "foren relativament pocs els socis i alumnes" que hi assistiren ("Acció" d'abril de 1915, p.4). Segons Ramon Aragonés, a la memòria citada, a la "Revista Anyal" de 1915, p. 193, l'epidèmia esmentada produïa que no fos possible constituir les agrupacions escolars "fins a mitjans de curs (1914-1915), puix les classes es veien en extrem desconcorregudes d'alumnes". Les agrupacions escolars organitzarien les festes de germanor, citades en parlar de les activitats permanents, p.322-3 dins d'aquest capítol, i organitzava manifestacions diverses com un concurs escolar, a cura de l'Agrupació Escolar de Teneduria amb la corresponent exposició de treballs que s'inaugurava el 18 de febrer de 1916 ("Acció" de març de 1916, p. 4-5, i "El Poble Català" del 20 de febrer de 1916); visites escolars com les esmentades de les classes de Mercologia, Química o la de Calcul Mercantil a la nota 886, o l'excursió del Curs elemental a Sant Pons i Pont de Lladoner, el 4 de febrer de 1917 ("Acció" de març de 1917, p.4); o conferències com la de l'Agrupació Escolar de la classe de Català sobre Joan Maragall, esmentada a la nota 888. V., enfi, "Acció" de juny de 1916, p.3-4; de juny de 1917, p. 4, i de juliol de 1918, p. 2 pel que fa a l'organització de la Festa de Germanor; o "Acció" de novembre de 1916, p. 2, que convocava a una reunió el 7 de novem--

bre per a parlar de la formació de les agrupacions escolars.

"A semblança de com és establert a les institucions d'ensenyança de l'estranger -escriu Noguera i Comet a l'article esmentat a l'Anuari de Catalunya de 1917, p. 190-, especialment a les universitats americanes, els deixebles de les Escoles Mercantils Catalanes constitueixen, cada curs, agrupacions escolars (una per cada classe), l'objecte de les quals, com és sabut, és el de fomentar la germanor entre ells i llur esperit d'iniciativa. Aquestes agrupacions, el funcionament de les quals està sota el patronatge de la Secció -- d'Educació, organitza festes, excursions, concursos, etc.; al final del curs, totes plegades, una festa escaient, que els deixebles de diquen als que han estat llurs professors durant l'any, com a demostració d'agraïment per les ensenyances d'ells rebudes..."

- (891) V. nota 310 d'aquest capítol. V. també, "Acció" de maig de 1916, p. 3; de març de 1917, p. 3, i de juny de 1917, p. 4.
- (892) "Acció" de setembre de 1915, p. 5, anunciava la seva creació per al curs present. El mateix butlletí de novembre de 1915, p. 2, assabentava que continuaven els treballs en el mateix sentit, i "Acció" de desembre de 1915, p. 3-4, n'anunciava l'aparició per al primer de gener de 1916. V. també, "Acció" de gener de 1916, p. 3, i de febrer de 1916, p. 4. També "Acció", abril 1932, p. 5. Narcís Rucabado en duria el pes, segons el treball esmentat d'Alexandre Galí, p. 350.
- (893) "Butlletí Escolar de les Escoles Mercantils Catalanes" del 1 de gener de 1916, p. 1.
- (894) Germà de Narcís Rucabado, i antic alumne de les Escoles Mercantils Catalanes. V. més amunt, p. 303.
- (895) RUCABADO, R.- Els ideals educatius de les Escoles Mercantils Catalanes.- "Butlletí Escolar de les Escoles Mercantils Catalanes", 1 de gener de 1916, p. 2-3.
- (896) Als sumaris d'aquest butlletí, hi trobem recensions de conferències fetes al CADCI, de visites escolars, traduccions de textos de tot caire (literari, comercial, tècnic, etc.) fetes pels alumnes, treballs escolars, crònica interior de les Escoles, recensions bibliogràfiques, reproduccions d'articles d'interès d'altres revistes o periòdic, treballs dels professors, etc. Esmentem aquí, per

exemple, la crònica del VIII Curs d'Expansió Comercial a cura de R. Rucabado ("Butlletí Escolar" de gener de 1916, p. 4-5); la crònica del Congrés Internacional d'Ensenyament Comercial a Búdapest per Ferran Boter (Ibid, p. 6-7); els articles, La joventut comercial i els aconteixements econòmics, per Ramon Rucabado ("Butlletí Escolar" del 1 d'abril de 1916, p. 17-18), El que és la Mercologia i el que serà nostre Museu Comercial, a cura de Narcís Rucabado, encarregat d'aquest museu) (Ibid, p. 18-20); articles sobre Ètica comercial, signats per Pere Martell, als dos butlletins esmentats de gener de 1916, p. 15, i d'abril de 1916, p. 30; esmentem uns articles crítics sobre la Mancomunitat i l'ensenyament mercantil: La Mancomunitat i l'ensenyament mercantil, a cura de Narcís Torn ("Butlletí Escolar" del 1 de gener de 1917, p. 49-50), i Les Escoles de Comerç de la Mancomunitat. Algunes observacions, pel mateix autor ("Butlletí Escolar", 1 d'abril de 1917, p. 67-68); El port de Barcelona de Tomàs Iduarte ("Butlletí Escolar", 15 de juliol de 1917, p. 83-85); La indústria llanera a Espanya per Ramon Aragonés ("Butlletí Escolar" de gener de 1918, p. 99-100); Ferran Boter, enfi, a força butlletins publicava un article sobre l'ensenyament comercial a cada país (Espanya, Hongria, Anglaterra, Itàlia, França, Suïssa, etc.).

- (897) La Secció d'Educació i Instrucció, per exemple, s'encarregaria -- d'organitzar l'acompanyament de socis del Centre a la caravana -- basca a començaments de març de 1916, a part de l'obsequi del Centre d'un concert coral a cura de l'Orfeó Gracienc, el dia 3 de -- març de 1916 (V. "El Poble Català" del 29 de febrer i del 2 de -- març de 1916). Esmentem aquí, també, que el professor Ferran Boter guanyava un concurs de la Mancomunitat per a estudiar a França i -- Suïssa, segons "Acció" de març de 1918, p. 3. En un altre ordre de coses, la Secció d'Educació i Instrucció venia els volums de la -- col·lecció Minerva del Consell de Pedagogia de la Mancomunitat --- ("Acció" de juny de 1917, p. 4).
- (898) V. així, "Acció" de setembre de 1914, p. 10; "Acció" d'octubre de 1914, que recomanava el curs de taquigrafia catalana; "Acció" de desembre de 1914, p. 4; "Acció", setembre 1915, p. 4. La Secció es -- pecial organitzava cursets d'estiu de taquigrafia catalana i caste llana. V. "Acció" de maig de 1915, p. 5, que anunciava un concurs de velocitat per al final, i "Acció" de juny de 1915, p. 9; "Acció"

d'agost de 1916, p. 8, i "El Poble Català" del 4 de juliol de 1916. El febrer de 1916, s'obria un curs de pràctiques de taquígrafia catalana, segons "Acció" de febrer de 1916, p. 4.

- (899) V. "Acció" de setembre de 1916, p. 3. Alhora hom crearia un Cos de Taquígrafs del Centre, que després de diversos treballs, fóra constituït el 18 de desembre de 1916, en una junta general extraordinària en la que s'aprovaria el seu reglament. V. "Acció" de setembre de 1916, p. 3; d'octubre de 1916, p. 3; de novembre de 1916, p.3; de desembre de 1916, p. 3; i de gener de 1917, p. 5.
- (900) "Acció" de desembre de 1914, p. 4; "Acció" de setembre de 1915, p. 4. Enllestida del tot la instal·lació del Laboratori, la Junta de la Secció Especial organitzaria unes "llicions demostratives de les diferents manipulacions i procediments més corrents en fotografia", 14 i 28 de març, el 16 d'abril i el 13 de maig de 1916, V. "Acció" de març de 1916, p. 5; de maig de 1916, p. 4; i de juny de 1916, p. 5.
- (901) V., per exemple, les bases d'un concurs de fotografia esportiva, organitzat per aquesta Secció especial a "Acció" de març de 1915, p. 5 i "Acció" d'octubre de 1915, p. 4, que ofereix el veredicta del jurat. Amb motiu de les fotografies preses de les festes del XV aniversari, organitzaria també una exposició de les mateixes. V. "Acció" de març de 1918, p. 3.
- (902) V. notícia d'excursions diverses, a "Acció" de desembre de 1914, p. 4; de març de 1915, p. 5; d'abril de 1915, p. 4; de maig de -- 1915, p. 5, etc.
- (903) Així, "Acció" d'octubre de 1917, p. 1, anunciava una conferència del soci Jacint Aragonés sobre "Una excursió pirinenca des d'Andorra al cim de les Muntanyes Maleïdes", el 9 d'octubre de 1917. V. per a les activitats, en general d'aquesta secció especial, el curs 1914-1915, la Memòria de la Secció Especial de Fotografia, a cura de Josep M. Artigas i Amat, secretari de la Secció, a la "Revista Anyal" 1915, p. 207-208, que subratllava que la tasca principal havia estat la de la instal·lació del Laboratori al nou local, que no s'inauguraria fins el mes d'abril de 1915, "encara no del tot acabat", no pas "per desídia d'aquesta Junta, car la dimissió del President ens ha deixat des de molt temps sense representació a la Junta de la Secció d'Educació, que és la que havia

de donar les ordres per a la instal·lació, i entenent aquella -- Junta que eren més urgents les obres que es feien a les classes -- que les que devien fer-se al laboratori han anat donant allargos a aquestes, fins a deixar-les en l'estat actual (juny de 1915), que com pot veure's no es pas ni de bon tros el definitiu. La necessitat del laboratori pot veure's pel gran nombre de socis que han fet ús del mateix."

- (904) "Acció" de desembre de 1915, p. 4, convocava tots els socis esperantistes o simpatitzants a una reunió, el 16 de desembre de 1915, en la qual la "Junta últimament nomenada donarà compte detallat de son comès" (de la Secció especial Esperanto Fako, nom de la mateixa). "Acció" d'agost de 1916, p. 5, reproduïa una circular de la Secció especial Esperanta Fako a tots els socis a favor d'aquesta llengua internacional i n'anunciava un curs, sense examen previ. "Acció" de gener de 1917, p. 4-5, transcrivía un fragment de la conferència de Ròmulo S. Rocamara, el 21 de setembre de 1916, a favor de l'ús de l'esperanto.
- "Acció" de juliol de 1917, p. 5, donava arguments a favor de l'Esperanto i comunicava els noms de la nova junta d'Esperanta Fako.
- "Acció" d'agost de 1918, p. 3, finalment, assenyalava que la Secció d'Esperanto del Centre es reorganitzava amb la cooperació de l'entitat Espero Kataluna, i que aquesta darrera havia acordat "en junta general" de "dipositat la seva biblioteca al nostre estatge social" per a millor servei de tots els socis del Centre interessats.
- (905) "Acció" de gener de 1918, p. 2.
- (906) "Acció" de desembre de 1917, p. 1 i 2. "Després de molt temps -- d'ésser anunciada i presentada més tard la dimissió del càrrec de president de la Secció d'Educació --hi llegim també-- (...), a la sessió que celebrà la Junta de Govern el dia 21 del prop passat novembre (de 1917), se'n tingué de donar compte i es va veure amb la precisió d'haver-li d'acceptar, car els motius adduïts, -- de caràcter purament íntims i familiars, es vedaven tota insistència per persuadir-lo a què seguís sacrificant-se pel seu idolatrat Centre que tant l'hi deu. L'actuació del senyor Bas dins la Secció d'Educació ha estat tan intensa, que no sabríem com expressar millor, si dient que la Secció s'havia encarnat amb en Bas o aquest era la mateixa Secció, car al pensar en qualque cosa de la Secció, no es podia sostreure de pensar amb en Bas de--

seguida, i al pensar amb ell forçosament se us acudia quelcom que fes referència a les ensenyances del Centre. En Bas ho omple nava tot, i era inútil que us prenguéssiu la molèstia de pensar amb la molta feina que donaria el fer complir certs acords, perquè quan es preparaven per a ajudar a fer-ho ja s'ho trobaven -- executat. Amic dels amics i company per excel·lència, el seu -- tracte exquisit i la seva serietat en portar els assumptes de la Secció li ha valgut sempre el respecte i admiració de tots els seus consocis. La Junta de Govern de la Secció al perdre tan bon company i volgut President, li remercia públicament els esforços esmerçats per a portar a cap l'obra cabdal en sentit educatiu -- que tan esplendorosament podem contemplar, i en penyora de son -- exquisit tracte d'afecte i cordialitat que sempre ha rebut d'ell, tots els individus que la componen es complauen en testimoniar-li llur agraïment i en seguir les petjades tan bellament per ell traçades."

Segons Alexandre Galí, a l'obra inèdita esmentada, p. 347, encara que Bas dimitís, per motius familiars, no deixaria de col·laborar d'alguna manera amb la Secció.

- (907) Joaquim Sans, però, seguiria essent president de la Secció. V. "Acció" de juliol de 1918, p. 2. "Acció", setembre 1918, p. 3.
- (908) "Acció", setembre 1918, p. 3. La creació d'aquest càrrec, segons aquest butlletí, tenia la finalitat de "donar una major unitat en el funcionament de les mateixes (Escoles) i deslligar aquella missió de la que realment pertoca a la Secció: la part administrativa". Segons "Acció" d'abril de 1932, p. 5, hom acordà de crear el càrrec el 1 de setembre de 1918, tanmateix, "Acció" sortia -- "oficialment" el 1 de setembre, pel que és de creure que fos no menat uns dies abans, i més quan aquest butlletí assenyala que "el Director té obert el despatx des del 29 d'agost al 14 de setembre diàriament".
- La Junta de Govern, per un altre costat, segons el mateix butlletí de setembre, acordà la creació del càrrec de Conservador del Museu Comercial, nomenant per a aquesta tasca a Narcís Rucabado i Comerma.
- (909) V. dins. d'aquest capítol, p. 274 i 298 .

(910) V. "Acció" de setembre de 1914, p. 11. "Acció" de juliol de 1918, p. 2.

V. la xifra de socis, per cursos;

1913-1914	1.160	socis
1914-1915	1.369	"
1915-1916	1.858	"
1916-1917	2.532	"
1917-1918	2.989	"

V. CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA. SECCIÓ PERMANENT DE SOCCRS MUTUS.- Memòria i dades estadístiques, llegides en Junta general ordinària del dia 15 de juny de 1918,-- per l'interventor de la Secció Permanent de Socors Mutus, N'Antoni Vallejo i Capdevila, p. 10

El butlletí "Acció" de quasi tots els mesos d'aquesta etapa, conté el nombre de socis de cada mes. Així els darrers mesos que ens interessin de la mateixa donaven les xifres següents:

Abril 1918	2952	socis
Maig	"	3004 "
Juny	"	3054 "
Juliol	"	3084 "
Agost	"	3120 "

V. "Acció" dels mesos de maig de 1918, p. 4; de juny de 1918, p. 3; de juliol de 1918, p. 2; d'agost de 1918, p. 4; i de setembre de 1918, p. 8. V. també, pel que fa a estadístiques de la Secció, "Acció" d'octubre de 1917, p. 4. També RIBAS I PUIG, Josep M.- Secció Permanent de Socors Mutus.- "Revista Anyal" de 1915, p. -- 210-213. "Acció" de gener de 1917, p. 1, seguia queixant-se que el nombre de socis de la Secció de Socors Mutus no es correspongués als que tenia el CADCI, car suposaven un 50% dels del Centre, percentatge que la Secció de Socors Mutus considerava desproporcionat. En acabar aquesta etapa, la relació era de 3.000 per la Secció i 5.000 pel Centre.

(911) Aquesta junta general sembla que es perllongà amb una nova sessió el 1 de maig de 1915; si més no la "Revista Anyal" 1915, p. 259, i "Acció" d'abril de 1932, p.11, col.loquem juntes ambdues dates a l'hora de datar la celebració d'aquesta junta.

(912) Pel que fa a les tasques preparatòries, V. "Acció" de febrer de 1915, p. 4; "Acció" d'abril de 1915, p. 4, butlletí que conté, a més, el projecte d'estatuts per a aquesta secció especial. Un cop

aprovada per la junta de la Secció, la constitució de la secció especial de subsidis en cas de defunció ho fóra també pel Consell general ordinari del CADCI del 27 de juny de 1915. V. "Acció", juny 1915, p. 8 i 10; i "Acció" de juliol de 1915, p. 2. Els estatuts definitius figurarien en full anexe a "Acció" d'agost de 1915. Tots els inscrits, finalment, constituïrien aquella secció especial en una reunió, feta el 18 de novembre de 1915. V. "Acció" dels mesos de setembre de 1915, p. 13-14; de novembre i desembre de 1915, p. 4; i de gener de 1917, p. 6. El butlletí "Acció" és la font de coneixement de les condicions, marxà, crides a la inscripció, avisos, acords de les juntes, estatuts, etc. L'objecte de la Secció era, segons assenyalaven els estatuts i les notes que publicava "Acció" el d'"acoblar mil associats per a quan ocorri la defunció d'un d'ells, reunir la quantitat de -- 2.500 pts., mitjançant el pagament de 2'50 pts. per associat, -- per ésser entregada a qui hagi designat l'interessat, i mancant aquesta especial designació a la viuda, fills, nets, pares, avis o germans per aquest ordre rigurós".- "Acció" de febrer de 1917, p. 7. "Acció" de juny de 1918, p. 4, assenyalava que el nombre de socis havia "passat ja bona cosa dels 200", fet que hom celebrava amb un "àpat de germanor", a 8'50 pts. el preu del cobert. Segons els estatuts hom havia de pagar una quota d'entrada que variava segons l'edat: 5 pts per als socis de 15 a 20 anys, 10 pts. per als de 20 a 25 anys, 15 pts. per als de 25 a 30 anys, 20 pts. per als de 30 a 35, 25 pts. per als de 35 a 40, i 30 pts. per als de 40 a 45 anys. Aquests drets foren després modificats a la junta general extraordinària de la Secció especial, celebrada el 21 de desembre de 1916. V. "Acció" de gener de 1917, p. 7-8. Segons aquesta els socis de 15 a 25 anys n'eren exceptuats de pagar-los; de 25 a 27 en pagaven 5 pts.; de 27 a 30, 7'50; de 30 a 32, 10; de 32 a 35, 15; de 35 a 40, 20; i de 40 a 45 anys, 30 pts. V. també "Acció" de juliol de 1918, p. 3. Els socis que no tinguessin més de 45 anys i haguessin ingressat a la Secció especial abans del 30 de juny de 1916, quedaven exempts del pagament de la quota d'entrada, plaç que hom aniria prorrogant diversos cops així el 11 de juny de 1918, després de diverses pròrrogues, fóra ampliada la data límit assenyalada "fins que ho cregui convenient la Junta directiva" ("Acció" de juliol de 1918, p. 3).

V. el balanç d'aquesta secció especial a "Acció" d'agost de 1918, p. 5.

- (913) Acord pres per la Junta general ordinària de la Secció. V. "Revista Anyal". 1915, p. 227-228. "Acció", abril 1915, p. 4.
- (914) "Acció" de juny de 1915, p. 10. La creació d'aquesta secció especial fóra també aprovada per la junta general ordinària del CADCI del 27 de juny de 1915. V. "Acció" de juliol de 1915, p. 2. Les quotes foren de 0'10 pts. mensuals per a cada soci, satisfetes -- per semestre i per avançat; a l'entrada hom pagava, a més a més, una quota d'entre de 1'75 pts., quota aquesta darrera de la que restaven exempts aquells que haguessin entrat a la Secció de So-- cors Mutus abans del 31 de maig. V. el Reglament de l'"Agrupació adherida a la Quinta de Salut l'Aliança", a "Acció" d'agost de -- 1915, en full anex. El butlletí "Acció" publica avisos, crides, condicions, articles del reglament i altres notícies relacionades amb aquesta secció especial. El 5 de juny de 1916, celebrava la Secció una junta general extraordinària per a reformar el seu re-- glament. V. "Acció" de juny de 1916, p. 12. El text del mateix a "Acció" de novembre de 1916, p. 4 i de desembre de 1916, p. 4. De fet aquest nou reglament no divergia substancialment de l'anex que porta "Acció" d'agost de 1915, llevat dels tres darrers arti-- cles que configuren aquesta agrupació més exactament com una --- "Secció especial federada a la Quinta de Salut L'Aliança", amb una junta directiva, el càrrec de president de la qual havia de recau-- re en un soci de Socors Mutus; tots els membres de la junta direc-- tiva, inclòs el seu president, havien d'ésser socis de la Secció especial, i el caixer, precisava hom, soci actiu del Centre, a di-- ferència del que passava amb el càrrec de caixer i sub caixer de Socors Mutus que eren els únics que podien ésser exercits per so-- cis protectors al si del CADCI. La Secció organitzaria diverses visites a les obres del nou edifici de la Quinta "La Alianza", - fruit de les quals fóra, segons "Acció" d'agost de 1918, l'ober-- tura d'una subscripció "per a bastir una de les habitacions ---- d'aquell formós palau de la Mutualitat". V. "Acció" d'agost de -- 1917, p. 7, de febrer, març, abril, i maig de 1918, p. 4, i d'a-- gost de 1918, p. 5. A petició d'alguns socis, la junta directiva de la secció especial decidira d'obrir la subscripció a la seva reunió del 25 d'octubre de 1917. V. "Acció" de novembre de 1917, p. 4.

Segons "Acció" d'agost de 1917, p. 7, finalment, el nombre de socis, en aquells moments, era de 1.355.

- (915) "Acció", abril 1915, p. 4; "Revista Anyal" de 1915, p. 259; "Acció", abril 1932, p. 11. Segons aquest butlletí el nom complet -- era Refugi Mutual de la Federació de Societats de Socors Mutus de Catalunya. "Acció" d'octubre de 1917, p. 3, per exemple, assabentaria que el soci Joan Monsonís i Matas, havia estat nomenat delegat de la Secció per a la "Unió i Defensa de Montepius".
- (916) "Acció", abril 1915, p. 4; "Revista Anyal" 1915, p. 259; "Acció", abril 1932, p. 11.
- (917) El 19 d'abril de 1917, fou la primera d'una sèrie de reunions que constituïren plegades la junta general extraordinària que aprovà els nous estatuts. V. en general, pel que fa referència a aquest tema: "Acció" de març de 1916, p. 5-6; d'abril i maig de 1916, p. 4; de juliol de 1916, p. 2; de febrer de 1917, p. 6; de març i -- abril de 1917, p. 5; de maig de 1917, p. 4; de setembre de 1917, p. 15, que assabentava que estatuts nous havien estat ja presentats al Govern civil. V. també, el mateix butlletí de setembre de 1917, p. 18; "Acció", febrer 1918, p. 3 que informava de la seva aprovació per la Comissaria General de Segurs; i "Acció" de març de 1918, p. 3. També, "El Poble Català" del 18 d'abril de 1917.
- (918) "Acció" d'abril de 1932, p. 12. Entre les modificacions estatutàries, desapareixia l'obligatorietat que el càrrec de caixer i el de sub caixer haguessin de recaure en socis protectors, encara que poguessin continuar essent-ho, i el dispensari era integrat als estatuts nous. La quota de soci era de 1'50 pts. mensual, segons l'article 38, més dues pessetes de quota d'entrada "destinada a despeses del dispensari" i una quantitat que anava des de 5 pts, si la seva edat era compresa entre els 30 i 31 anys, a la de 62'50 pts. si ho era entre els 44 i 45 anys. Les quotes d'entrada intermitges, segons l'edat corresponent, eren de 7'50, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 44, 48, 52, 56, 60 i 62'50 pessetes. Per a pagar subsidis per cessantia, per un altre costat, l'antiguetat en els nous estatuts, passava de dos a tres anys (Article 47), i per a cobrar-los de nou, caldria haver passat dos anys i haver treballat sis mesos, com a mínim, a una mateixa casa (Article 50), mentre que els antics, indicaven que si hom restava sense feina "més d'un any, tampoc podrà cobrar-se subsidi per aquest concepte fins que

s'hagi treballat novament durant 6 mesos en una mateixa casa". El soci que sol·licitava subsidi per cessantia, havia d'inscriure's obligatòriament i d'immediat, segons l'article 51, a la Borsa de Treball. Hom introduïa als nous estatuts, el subsidi per a vellesa, per a tot soci d'edat superior a 65 anys i que tingués 25 anys d'antiguetat, estimat en una pensió vitalícia de dues pessetes diàries (article 56). Segons l'article 63, els subsidis per defunció quedaven fixats en unes noves quantitats, inferiors a les antigues:

50	pts.	si el soci havia pertanyut almenys 6 mesos a la Secció,	
		1 a més	
50	pts.	si el soci hi havia pertanyut de 2 a 5 anys	
75	pts.	" " " 5 a 7	
125		" " " 7 a 10	
200		" " " 10 a 15	
300		" " " 15 a 20	
425		si havia pertanyut de 20 a 25 anys	
575		" " 25 a 30	
750		" " més de 30	

Aproximadament per als mateixos conceptes, els estatuts anteriors consignaven les quantitats de 50, 100, 150, 200, 250, 400, 600, 800 i 1000 pessetes. (Article 61 dels estatuts antics). Els socis que haguessin cobrat subsidis per invalidesa o vellesa, veurien minvar proporcionalment o desaparèixer segons els cassos, el subsidi per defunció (Article 65). En els nous estatuts, finalment, desapareixia l'estalvi per a la redempció del servei militar que hom havia establert el 1909. Els nous estatuts es caracteritzaven per un major detall en l'exposició precisió i garanties en les -- normes. V. Estatuts de la Secció Permanent de Socors Mutus; dintre de CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA. ENTITAT OBRERA.- Estatuts.- Barcelona, 1917, p. 27 i sgs. El mateix exemplar dels estatuts editat pel CAOCI, s.d., conté el Estatuts de la Secció Especial Mútua de Subsidis en cas de Defunció, p. 43 i sgs., i el Reglament de la Secció Especial federada a la Quinta de Salut L'Aliança, p. 49-50. Els nous estatuts de Socors Mutus, per un altre costat, duïen data de 23 de juliol de -- 1917.

(919) El butlletí "Acció", cada mes informava de les noves del Dispensari, del quadre d'especialitats, els horaris, modificacions --- d'aquests, avisos, etc. "Acció" de desembre de 1916, p. 4-6, es feia ressò, per exemple, de l'"extraordinari treball que pesa sobre els metges en les actuals circumstàncies", a causa de l'epidèmia de tifus. Hom prestava serveis de medicina general i cirurgia, malalties de la pell, malalties de la vista, sistema nerviós, ginecologia, infància i parts; nas, gola i orelles; vies respiratòries, dentista, professora en parts i pedicura, en acabar aquest període, V. "Acció" d'agost de 1918, p. 4. Hom obtenia, també, rebaixes de diverses farmàcies, segons el butlletí "Acció". El mateix butlletí cada mes donava el nombre de visites efectuades, que anaren augmentant, des de les 127 o 147 que assenyalaven els butlletins "Acció" de gener de 1915, p. 5, i de febrer de 1915, p.4, fins a les 602 o 811 que assenyalaven els mateixos butlletins de juliol de 1918, p. 3, i d'agost de 1918, p. 4, passant per les -- 1.105, xifra màxima en un període de 30 dies, que indica "Acció" de desembre de 1917, p. 3. Segons la memòria citada abans de Vallejo i Capdevila, durant l'exercici de 1917-1918, hom realitzaria - 6.175 visites al Dispensari (V. p. 14).

El mateix butlletí, cada mes, assabentava igualment del nombre de pòblices pagades en concepte de subsidis. V. "Acció" d'octubre de 1917, p. 4. V., el quadre següent, extret de la memòria esmentada d'Antoni Vallejo, p. 12 i 13:

RECAPTACIONS

Dates	Quotes	Interessos	Subvencions	Dispensari	Augment anual de Capital	Capital
1904 - 05	1000' -	—	817'85	—	—	1197'25
1905 - 06	2326' -	39'45	1437'85	—	2132'85	3330'10
1906 - 07	3164'75	79' -	2753'60	—	3239'95	6570'05
1907 - 08	4502'75	103'10	1764'60	—	3101'70	9571'75
1908 - 09	5876'25	390'30	3525'85	—	5234'81	14906'56
1909 - 10	6943'75	473'80	2082'40	—	3466'69	18373'25
1910 - 11	9068'40	879'65	800' -	—	5054'11	23427'36
1911 - 12	12295' -	930'09	4232'55	—	11437'57	34864'93
1912 - 13	14054' -	1142'60	4667'87	—	10354'79	45819'72
1913 - 14	19408'90	1843'94	5826'80	7' -	15483'60	61303'41
1914 - 15	23076'40	2237'95	6795'15	42'25	3659'67	64973'08
1915 - 16	29173'80	2424'48	8480'95	221'25	22838'96	87812'04
1916 - 17	40045' -	3662'28	10681'45	867'75	19686'16	107438'20
1917 - 18	43041' -	4750'03	13453'20	830'15	30668'64	138166'84
TOTALS . . .	221176' -	18456'67	67321'12	1977'40		

DESPESES

Dates	Medicina		C. Major		C. Petita		Cessantia		Defunció		Total Subsidis		DESPESES			
	Fol.	Pesetes	Fol.	Pesetes	Fol.	Pesetes	Fol.	Pesetes	Fol.	Pesetes	Fol.	Pesetes	Atanca	Dispensari	Generals	
1904 - 05	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62'60
1905 - 06	6	770' -	—	—	—	—	—	—	—	—	6	770' -	42'20	—	—	722'25
1906 - 07	13	770' -	—	—	3	120	—	—	—	—	16	890' -	230'10	—	—	1647'30
1907 - 08	16	1770' -	—	—	2	96	—	—	1	100	19	1966' -	315'80	—	—	1236'40
1908 - 09	21	2150' -	1	165	5	285	—	—	—	—	27	2600' -	327'20	—	—	1630'40
1909 - 10	24	2420' -	2	445	3	267	3	375' -	2	200	34	3707' -	565'40	—	—	1439'20
1910 - 11	33	2560' -	3	495	3	189	3	387'50	3	300	45	3931'50	637'90	—	—	1446'20
1911 - 12	38	5630' -	1	375	8	375	—	—	8	850	55	7290' -	834'30	—	—	2294'15
1912 - 13	61	4650' -	3	70	7	342	2	300' -	1	100	74	5462' -	934' -	—	—	2456'25
1913 - 14	57	6015' -	3	475	5	213	5	430' -	1	100	71	7233' -	1187'40	763'30	—	2442'35
1914 - 15	135	17380' -	6	875	10	336	18	1980' -	19	1975	183	22546' -	1281'30	516'40	—	2956'88
1915 - 16	90	8075' -	6	435	5	501	24	2907'50	5	750	130	12668'50	250'10	2736'90	—	4727'07
1916 - 17	157	18252'50	5	640	10	1509	27	2627'50	13	1700	236	24722' -	—	2533'20	—	7423'22
1917 - 18	172	17550' -	23	3845	11	879	9	780' -	11	1200	226	24264' -	—	4939'60	—	8148'54
	823	88362'50	53	7820	96	5112	91	9787'50	64	7255	1127	118057' -	6605'70	11549'40	—	39200'81

Promig per soci pagat per Medicina, ptes. 7'31

Promig per soci pagat per Cessantia, ptes. 0'70

Promig per soci pagat per Despeses Generals, ptes. 2'84

(920) V. p. 318-319 i la nota 285 d'aquest capítol.

(921) Així, el 26 de maig de 1915, Socors Mutus organitzava una vetllada teatral, a la que hem fet referència en un altre apartat (V. p. 352). V. "Acció" de març de 1915, p. 5; "acció" de maig de -- 1915, p. 5. "El Poble Català" del 20, 25 i 26 de maig de 1915. "Acció", abril 1932, p. 11, que assenyalava l'obtenció d'un benefici de 204'25 pts. La funció teatral s'organitzà a benefici de la "caixa mutual" de la Secció. Josep M. Ribas i Puig, tanmateix, a la memòria esmentada de Socors Mutus, a la "Revista Anyal" de -- 1915, p. 215, es dolria de l'atenció insuficient dels socis a -- aquest acte: "A l'organitzat la funció, la Junta va creure's veuria secundats els seus esforços no sols per aquells bons socis -- que per costum i per l'estima que els inspira aquesta casa contri bueixen en tots els actes que s'organitzen, sinó que suposàrem -- que aquells socis que més directament havien rebut beneficis de la Secció procurarien almenys amb llur presència l'assistència a la festa, donant així una prova del seu agraïment. Aquest conven ciment que teníem nosaltres i que vegérem defraudat va fer fracasar els nostres càlculs. Sigueren ben pocs, encara que us sembli mentida, d'aquells, els que espontàniament vingueren, amb tot i l'obligació moral que entenem tenien de contribuir-hi. De no haver estat els abnegats de sempre i els donatius extraordinaris que es reberen, el resultat pecuniari de la funció hauria estat un desastre."

La Secció organitzaria també, "d'acord amb la Secció Permanent de Propaganda Autonomista", un "curset de conferències d'higiene i medicina pràctica a càrrec dels senyors metges del nostre dispensari". El 15 d'abril de 1915, Francesc Chacon, en pronunciaria una sobre "Profilaxi de les malalties venèries"; i el 20 de maig de 1915, Enric Mias i Codina, sobre "Necessitat de les consultes de puericultura", probablement com a resultat d'aquest projecte. V. "Acció" de març de 1915, p. 5; "Acció" de maig de 1915, p. 6; i -- "Acció", d'abril 1932, p. 11. Esmentem, a més a més, la conferència feta el 5 de novembre de 1914, sobre "Profilaxi del tifus", -- amb motiu d'aquella epidèmia esmentada, a cura de Guifré Coroleu, davant la qual, a més, la Junta de la Secció de Socors Mutus feu imprimir uns fulls amb prescripcions sanitàries. V. "Acció" de de-- sembre de 1914, p. 4-5.

El 30 de març de 1916, el metge Josep Agell, director del Laborato

ri d'Higiene, donaria una conferència sobre "Lluita contra les mosques". V. "Acció"; maig 1916, p. 4. "Acció", abril 1932, p. 11. Esmentem, per acabar, que la Secció, el 13 d'octubre de 1914, obtenia l'exempció per la Direcció General del Contenciós de "l'impost sobre els bens de les anomenades persones jurídiques" a favor seu ("Acció" d'abril de 1932, p. 10) i que el 7 de novembre de 1915, celebrava, per primer cop, amb un dinar, l'onzé aniversari de Socors Mutus ("Acció", novembre 1915, p. 3, i "Acció" -- d'abril de 1932, p. 11)

- (922) "Acció" d'agost de 1918, p. 4. "Acció", d'abril de 1932, p. 12. Les ponències eren formades, la primera esmentada pels socis Monsonis, Ribas i Vallejo, i la segona per Feliu i Codina, Girona i Vallejo.
- (923) Formada per Sagarra, Caballé i Vallejo. V. "Acció" d'agost de -- 1918, p. 4.
- (924) Pel que fa al capital de la secció i a la seva evolució, V. els quadres estadístics de la nota 919. V. també, "Acció" de gener de 1915, p. 4; de juny de 1915, p. 10; de juliol de 1915, p. 5-6; de juny de 1916, p. 6 i sgs.; d'agost de 1916, p. 5 i sgs.; de juny de 1917, p. 5; d'octubre de 1917, p. 4; de gener de 1918, p. 3; de juliol de 1918, p. 8-12; el text esmentat de Josep M. Ribas i -- Puig, a la "Revista Anyal" de 1915, p. 209 i sgs, i la memòria i estadístiques esmentades d'Antoni Vallejo.
- (925) En els nous estatuts, com hem assenyalat a la nota 918, l'anti-- guetat per a beneficiar-se dels subsidis de cessantia havia d'ésser de tres anys. Pel que feia a la Quinta "L'Alianza", hom havia constituït una secció especial, desapareixent així la federació directa de Socors Mutus a la Quinta, com hem assenyalat també.
- (926) NOGUER I COMET, R.- Article cit.- "Anuari de Catalunya" de 1917, p. 192.
- (927) CARRERAS I PALET, J.- op. cit. inèdit, mecanografiat, p. 6. Esmen-- tem així, els comitès de rem, de vela, de gimnàs, d'atletisme i de pedestrisme, de tenis, etc. El butlletí, "Acció" informaria abundantament de les actuacions esportives dels comitès i de la Secció en general.
- (928) Hom desenrotllava classes de Gimnàstica al matí per a noies, fa-

miliars dels socis, i a la tarda, de 6 a 11, per als socis, essent la de 6 a 7, dedicada especialment a menor de 15 anys familiars -- també de socis. Les classes per a fills de socis, menors de 15 -- anys, s'obririen el gener de 1915 ("Acció" de febrer de 1915, p.8). I, a partir del curs 1915-1916, figurarien les classes per a noies i menors de 15 anys, familiars dels associats de manera permanent. V. "Acció" de setembre de 1915, p. 16; "Acció" de setembre de 1916, p. 14. "Acció" de setembre de 1917, p. 14.

En el camp de la gimnàstica, hom faria classes d'estiu, festes -- com la de l'obertura del curs 1915-1916, del 19 de desembre de -- 1915 ("Acció" de desembre de 1915, p. 9, i "Acció" de gener de -- 1916, p. 8 i 10), la que se celebrà amb motiu de les festes de -- l'aniversari el maig de 1915, el dia 13 (Recordi's p. 319), o les que es feien al final de curs el 1916 i 1917, el 16 de juliol de 1916 ("Acció" de juliol de 1916, p. 6, i "Acció" d'agost de 1916, p. 9), i el 1 de juliol de 1917, formant part de la festa de germanor d'aquest any (V. nota 311 d'aquest capítol); excursions com les fetes a la Conreria i a Vallvidrera el 14 i 21 de febrer de -- 1915 ("Acció" de març de 1915, p. 9). "Acció" de novembre de 1916, p.10, assenyalava la constitució del Comité de Gimnàs, i el mateix butlletí de març de 1917, p. 13-14, reproduïa el reglament interior del gimnàs.

- (929) Es practicava a la pista coberta, al nou local del Centre; segons el butlletí "Acció" de setembre hom hi organitzava festes i concursos. "Acció" de setembre de 1914, p. 12; d'octubre de 1914, p. 8; "Acció" de setembre de 1915, p. 13; "Acció" de setembre de 1916, p. 14; "Acció" de setembre de 1917, p. 14.
- (930) Hom organitzava concursos anuals de tir al blanc, tot disputant-se la Copa de plata "Sport". V. els butlletins esmentats a la nota anterior d'"Acció" del mes de setembre. V. també, "Acció" de desembre de 1914, p. 8; de juliol de 1915, p. 10; d'agost de 1915, p.9; d'octubre de 1916, p. 14; etc.
- (931) Hom practicava l'alpinisme i els esports d'hivern; hom havia anat formant una col·lecció geològica a partir de les troballes fetes a les excursions. Els llocs eren els més diversos: a Breda, Montnegre, Mantseny, Pirineu, Alberes, Matagalls, Les Agudes, Clot, -- etc., etc.; algun cop hom feia una excursió a marítima, com la festa a Mallorca el juliol de 1914 o a Tarragona el 20 de juny de --

1915, etc. El butlletí "Acció" conté nombroses recensions i informacions d'excursions.

- (932) L'atletisme, de fet, era una ampliació de les activitats del Gimnàs, i hom organitzava concursos en els camps d'esports i festes atlètiques com les esmentades en parlar dels actes de l'aniversari de 1916 i 1917 (V. p. 321 i 322). Pel que fa al pedestrisme, hom organitzaria curses com la de la Copa Montseny el 1914, la celebració periòdica d'un campionat de pedestrisme, a partir de 1915, amb l'atorgament de la Copa Autonomia, que hom celebrava per primera vegada el 19 de desembre de 1915 ("Acció" de desembre de 1915, p. 9; de gener de 1916, p. 10). V. també, "Acció" de desembre de 1916, p. 9; "Acció" de desembre de 1917, p. 7; de febrer de 1918, p. 8, etc. Hom prenia part a més a més en d'altres cursos o concursos, organitzats per altres entitats o formant part de festes de fora "Acció" de març de 1917, p. 13, a fi de contribuir a la catalanització de l'esport, anunciava la creació i organització per part de la Secció d'Esports i Excursions del CADCI, del Campionat de Catalunya de pedestrisme per al 22 d'abril de 1917, al Parc de la Ciutadella, amb una copa donada per l'alcalde de Barcelona; V. "Acció" d'abril de 1917, p. 12, i de maig de 1917, p. 10. El segon campionat de Catalunya d'aquest esport, se celebraria el 28 de maig de 1918. V. "Acció" de març de 1918, p. 8; de maig de 1918, p. 7; i "Acció" de juliol de 1918, que conté la recensió -- del campionat fet en aquella data, si bé el mateix butlletí del mes de maig dóna la del dia 26.
- (933) "Acció" d'abril de 1917, p. 14, anunciava que la Junta de la Secció, havia encarregat al Comitè d'Atletisme i Pedestrisme, la constitució d'una secció ciclista dins el Centre, i assenyalava que el Comitè havia organitzat per al 1 d'abril una excursió ciclista a Garraf. V. la notícia d'altres excursions al mateix butlletí de maig de 1917, p. 14; de juny de 1917, p. 22, de juliol de 1917, p. 14; de novembre de 1917, p. 8; de juliol de 1918, p. 7 etc. "Acció" d'octubre de 1917, p. 11, feia referència al proper acte inaugural de la "Secció ciclista" "de recent creació", que estimava podria fer-se probablement dins del mateix octubre. Amb aquest motiu, el soci Josep Biosca regalava un banderí a aquesta nova secció que, en realitat, era una sub-secció o "secció especial".
- (934) El futbol al CADCI era practicat per l'anomenat "Club Barcino",

inscrit a la Federació Catalana de Clubs de Futbol, prenent part en concursos de la Federació o organitzant-ne de propis. El Club Barcino del Centre estava format per diversos equips. V. així, els quatre equips que prenen part en un concurs l'agost de 1914 ("Acció" de setembre de 1914, p. 12). El concurs hom prendria part en diversos concursos com els de la Copa Valentí i Copa Júpiter ("Acció" d'octubre de 1914, p. 8), o en una copa a Sabadell, convidat pel Centre de Dependents d'aquesta ciutat l'octubre de 1914 ("Acció" de novembre de 1914, p. 8), etc. V. l'"Acció" esmentada en d'altres notes de setembre de 1914, 1915, 1916 i 1917.

- (935) La Junta de la Secció d'Esports i Excursions l'instaurava el 31 de març de 1917 i adquiria unes pistes al carrer Alfons XIII, cantonada Laforja. Com a "preparació de la implantació d'aquest nou esport" Manuel Tey, vicepresident de l'Associació de "Lawn Tennis" de Catalunya, donava una conferència al CADCI: sobre aquest esport. V. "Acció" d'abril de 1917, p. 13. "Acció" de maig de 1917, p. 11, indicava que havia "quedat ja constituït aquest nou organisme", -- amb un "crescut nombre d'inscripcions de joves i senyoretes", amb una quota mensual de 2'50 pts., que era considerada pel butlletí, com a "reduïda", la "meitat de la dels clubs més econòmics". Hom nomenava fins al proper mes de juny, un comitè de Tennis per a regir el nou "Club de Lawn Tennis de la Secció d'esports del CADCI", i hom celebrava el mateix mes d'abril els primers partits. Hom organitzava diversos concursos, participava als de l'Associació de Tennis de Catalunya i en un Concurs Internacional el 1918. Hom organitzaria igualment un concurs entre els dependents de Barcelona a partir del 14 d'abril de 1918 (V. "Acció" d'abril i juny de 1918, p. 8), a part del concurs de tardor que hom celebraria a partir -- del 14 d'octubre de 1917 ("Acció" de novembre de 1917, p. 8; de desembre de 1917, p. 6; de febrer de 1918, p. 8). El 6 de juliol de 1918, celebraven amb un dinar, els membres i amics del Club de Tennis del Centre, el primer "cap d'any" de la instauració del nou esport. V. "Acció" d'agost de 1918, p. 8, i de setembre de 1918, p. 11-12. "Acció", de febrer de 1918, enfi, anunciava un canon -- d'ingrés de 10 pts. per als allistats al Club després del gener de 1918.

"Es el lawn tennis --assenyalava el butlletí abans esmentat d'abril de 1917-- un d'aquells esports que, com la nàutica, semblava ésser exclusius per als privilegiats de la fortuna. Com fèrem en el mar,

venim avui a posar a l'alcang de tots vosaltres un nou exercici -- atlètic."

"Acció" d'abril de 1932, p. 35 assenyalava també que amb el tenis hom havia "ofert als dependents" un esport, fins llavors a "l'abast únicament de classes benestants."

- (936) V. CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA.- Reglament interior del Club de Mar de la Secció d'Esports i Excursions.- Barcelona, 1915. El Club de Mar organitzava per propi -- compte regates com la de la Copa Primavera amb la festa de lliurament de premis, feta el 25 d'octubre de 1914 ("Acció" de novembre de 1914, p. 8) o la copa Noguera, el març i abril de 1915 ("Acció" de maig de 1915, p. 9-10), o les muntades el 9 de maig de 1915, - amb motiu de les festes de l'aniversari de la fundació del CADCI (V. p. 318), etc.; o participava en manifestacions d'altres com les regates establertes pel Club Nàutic de Tarragona, el 24 d'octubre de 1916 ("Acció" d'octubre de 1916, p.13 i 14; i de novembre de 1916, p. 8), la Copa Castelló de regates, a cura del Real Club Marítim de Barcelona, el 25 de febrer de 1917 ("Acció" -- d'abril de 1917, p. 12), etc. El 12 d'agost de 1916, per un altre costat, protagonitzava el "raid" Barcelona-Tarragona en canoa, en 12 h., 54 m., 9 s., 1/5 ("Acció" d'abril de 1932, p. 35). Hom organitzava també festes de natació com la del 20 d'agost de 1916 ("Acció", novembre de 1916, p. 13) o la del 29 de juliol de 1917 ("Acció" d'agost de 1917, p. 11 i d'octubre de 1917, p. 11), i organitzava dinars o celebracions ja per a commemorar l'aniversari del Club de Mar, ja per a festejar victòries a les regates o per a la botadura d'una embarcació com la botadura d'un nou iol adquirit a Livorno, acte al que fòren convidats els nebots de Narcís Monturiol, el 28 de març de 1915, ("Acció" de maig de 1915, p.9). El desembre de 1915, per un altre costat, el capità del comitè de rem del Club de Mar, Josep Durbàn donava una sèrie de conferències que formaven part d'un curs de teòric i pràctic de "Rowing de regates" ("Acció" de desembre de 1915, p. 8, i de gener de 1916, p. 8). Hom procediria en aquesta etapa a una ampliació del reglament interior, reforma que s'aprovaria el 28 d'octubre i el 2 de novembre de 1915, en una junta general extraordinària ("Acció" de juliol 1915, p. 9; d'agost de 1915, p. 9, d'octubre i novembre de 1915, p. 7, i de desembre de 1915, p. 6-7).

Esmentem aquí, també, l'acord de la Junta de la Secció, del 27 de setembre de 1916, que les tripulacions "per a representar el Club, tant en regates locals com nacionals, deuran ésser formades per la meitat més un de tripulants catalans" ("Acció" d'octubre de -- 1916, p. 13).

Assenyalem finalment, que el 23 de novembre, per ordre de la Comandància de Marina, el Club de Mar era traslladat de lloc, col·locant-se al "mateix moll de Barcelona, una mica més avall d'on estava" ("Acció", abril 1932, p. 34, i "Acció" de desembre de 1915, p. 7)

Jaume Riera i Colom, secretari de la Secció d'Esports i Excursions, a la Memòria de la Secció Permanent d'Esports i Excursions. Curs de 1914-1915, a la "Revista Anyal" de 1915, p. 242, manifestava: "Abans d'acabar, hem de recordar les doloroses mides que aquesta Junta hagué de prendre expulsant del Club a companys que hi havien pertanyut, per promoure desordres que comprometien la serietat que deu regnar sempre en totes les manifestacions del Centre. Hem de fer constar i recordar que el Club de Mar, com totes les extensions de la Secció, no són aïllades, sinó que són sempre i a tota hora el Centre Autonomista de D. del C. i de la I.; per tant, la Junta de la Secció té el deure de vetllar pel bon nom del mateix." No hem trobat cap altra dada més d'aquest conflicte.

(937) "Acció", abril 1932, p.34. Hom hi atorgaria la Copa Montseny, esmentada a la nota 932 (V. "Acció" de febrer de 1915, p. 7, i de juny de 1915, p. 17-18).

(938) "Acció" de novembre de 1916, p. 8; de desembre de 1916, p. 7; de gener de 1917, p. 14; de febrer de 1917, p. 13-14. Hom hi donaria la Copa del President de la Mancomunitat de Catalunya. El vespre del dia 7 de gener hom organitzava un àpat per a celebrar la instauració del campionat. L'"Acció" esmentada de febrer de 1917, as senyalava que l'"èxit obtingut pel nostre Club en l'organització de la festa que acabem de ressenyar, deixa marcada una fita en la vida esportiva catalana. Tota la premsa ha estat d'acord en consi derar que fou de les més belles festes que d'aquesta classe s'han vist a nostra terra (...); res fa que un altre Club hagi guanyat el campionat (...). Per sobre de totes les victòries esportives, hi ha el Centre, hi ha Catalunya; amb el campionat hem fet ressonar el nom del Centre per tot Catalunya, i per primera volta s'ha

celebrat una festa d'esport de caràcter purament catalanesc: aquesta és l'obra de la Secció."

"El Poble Català", per exemple, dedicava al CADCI elogiosos comentaris amb motiu d'aquest campionat: "L'exemple dels dependents de comerç -llegim a "El Poble Català" del 9 de gener de 1917- és un exemple a seguir. La seva obra corporativa és la liberació dels antics casinos d'antany: en lloc de manilla, cursos i conferències culturals, i en lloc de dòmino, futbol i rem... És tot un programa de sana modernitat." Abans el mateix diari assenyalava: "Ja fa -- temps que aquesta institució que tan bells fruits ha donat i està donant en la nostra vida social i cultural, ha emprés seriament -- treballs meritíssims en bé de la cultura física. Un dia era un -- Club de futbol el que fundaven els dependents, club que per cert obtingué una lluidíssima puntuació en el darrer campionat de Segona Lliga... altres dies hem vist al costat dels noms vencedors en atlètiques proves la nota: del CADCI." També, "El Poble Català" -- del 11 de gener de 1917.

El 27 de gener de 1918, se celebraria per segon cop, amb la Copa -Prat de la Riba, obtenint un "esclatant triomf" el Club de Mar. V. "Acció" de desembre de 1917, p. 6; de gener de 1918, p. 6-7; de febrer de 1918, p. 7, i de març de 1918, p. 8.

(939) Ens hi hem referit a la nota 932. "Davant l'èxit esclatant obtingut amb el Campionat de Catalunya de Rem -assenyalava "Acció" de març de 1917, p. 13-, creguérem que el primer pas, envers la catalanització dels esports era fet; cal, doncs, no interrompre la --marxa empresa." I hom la prosseguia amb l'organització del Campionat de Catalunya de Pedestrisme, segellant "catalanescament" --- d'aquesta manera el pedestrisme, segons afirmava aquest mateix --butlletí.

(940) "Acció", abril 1932, p. 35. Així el Club de Mar guanyava el Campionat d'España de Rem, organitzat pel Real Club Marítim de Barcelona, el 27 de maig de 1917. V. "Acció" de juny de 1917, p. 18. "Acció" d'abril de 1932, assenyalaria, després d'aquesta victòria, l'obtinguda l'agost de 1917 "en unes regates a mar lliure per canoes a dotze". "La plenitud de forma dels equips del Club de Mar -afegia- que s'ha anat manifestant en les últimes participacions culmina en el segon Campionat de Catalunya, on guanyen totes les

proves en què prenen part, i fan en moltes categories el primer i segon lloc. Aquesta gran victòria que inaugura el 27 de gener l'any esportiu de 1918, és mantinguda en el Campionat d'Espanya que se celebra el mes de maig" (p.35).

Esmentem també, la conferència del 7 de novembre de 1917, a cura de Jacint Aragonés, ressenya del trajecte Vall d'Espot-Estany de Sant Maurici-Valls de Bohí i d'Arran i ascensió al Pic d'Aneto. V. "Acció" de novembre de 1917, p. 8.

Finalment, el butlletí "Acció" de cada setembre, assenyalava l'existència de la Biblioteca esportiva, amb els principals periòdics esportius, guies i mapes, informacions, itineraris, i "altres dades útils per a l'excursionisme".

- (941) "Acció", abril 1932, p. 34-35. "Acció", maig de 1916, p. 7-8. El nou d'abril es botava aquest nou iol, al que hom batejà amb el nom de "Salou", "en remembrança del lloc on embarcà nostre gloriós rei En Jaume, quan anà a la conquesta de Mallorca", apadrinat pel president de la Mancomunitat, el qual delegà a Albert Bastardas la seva representació per a l'acte del bateig de l'embarcació, amb la presència de Puig i Esteve, del Consell Directiu del CADCI i de la Junta de la Secció d'Esports i Excursions, a part dels socis assistents. Pujats els convidats a la planta alta del Club de Mar, varen buidar-se algunes ampolles de xampany que foren ofertes als assistents a l'acte pel nostre company senyor Regàs qui costejà el xampany, demostrant amb sa generositat son amor al Centre". Albert Bastardas, en nom de Prat de la Riba, "pronuncià entusiàstiques paraules plenes d'amor al Centre i a Catalunya", contestades per -- Puig i Esteve

- (942) El Centre Autonomista de Dependents. La cultura física. -

"La Veu de Catalunya" del 25 d'octubre de 1917.

- (943) NOGUER I COMET, R.- Article cit.- "Anuari de Catalunya" de 1917, p. 199-200.

- (944) En aquest mateix sentit, escriu Enric Nadal i Blanch, en un article titulat El que és el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, a "Renaixement" del 13 de maig de 1915, p. 247: "(...) les discrepàncies sorgides entre els partits polítics catalanistes, no hi trobaven ressò dins d'aquesta casa, que tenia la virtut de despollar als seus socis, sense que se'n adonessin, de tota baixa política. Aquest fou i continua essent el secret de

l'èxit, aquesta unitat en el pensar i en el sentir; aquesta unió que mai pogué sostindre's entre les diferents modalitats del partits polítics, es practica en aquesta casa, sense previs àcords, sense cap pacte, sinó regint-se amb el mateix reglament de dotze anys enrera i és que sols es pensa amb l'alliberament de Catalunya, que significa l'assoliment de totes les llibertats que deu portar irremisiblement el benestar i millorament de l'estament obrer, i s'ha pogut lliurar, fins avui, de què ningú en fes arma per a servir-se'n per a ses particulars finalitats."

(945) NOGUER I COMET, R.- Article cit.- "Anuari de Catalunya" de 1917, p. 187, 195 i 199.